МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

СВЕТ арадувл 1923 шера денз

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областнойи Грозненски городскойи комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета а орган
Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

№ 91 (2716)
КIиранди
11
ноябрь
1962 шу
Мах 2 кеп.

КПСС Центральни Комитета пленум гулъярах бола хоам

КПСС ЦК соцам баьб, аргIанара КПСС Центральни Комитета Пленум 1962 шера 19 ноябре гулъе аьнна.

ЦК Пленуме дувца оттаду промышленноста, гIишлонаш хьалъяра, юрта боахама деш дола партийни кулгал тоадара хьакъехьара дош. Докладчикалла чIоагIваьв новкъост Н. С. Хрущев.

Из дош дувцача юкъе дакъа лаца ЦК Пленуме ех республикай, краяй, областий партийни, советски, боахама актив.

ЛЕНИНА БАЙРАКХАЦА КОММУНИЗМА ЛАКХАЛЕНАШКА

Москве ЦIеча майдан тIа хинна бIуна паради къахьегамхой демонстрации

...Сийлахь-боккхача Октябра 45 шу дузача дезача дийнахь миллионаш болча наьха бIаргаши дегаши ЦIеча майдангахьеи Коммунистически парти а Советски паччахьалкхе а хьаьча цIаккха лергвоацача Владимир Ильича Ленина Мавзолеягахьеи дерзадаь да.

Маьлха камаьршача зIанараша сийрдаьккхай ЦIе майда, еррига Москва. Наггахьа мараца хулча тайпара хоза денадарди! ЦIей дездара хоза кийчъяь я майда. ГУМ чуйолча цIеноштаюккъе нийсъяь хьалтеха йоалл Владимир Ильич Ленина портрет тIадола йоккха цIе байракх.

Байракха аьрдехьеи аьттехьеи яздаь да: «Яхийла Советски Социалистически республикай Союз!», «Яхийла Ленина хьаяь сийлахь Советски Союза Коммунистически парти!».

ЦIе майда кийча я цIей раздар дIадоладе. ШакIа трибунаш тIа — цIи хеза партийнии паччахьалкхени деятелаш, Iилмани культураи болхлой, болхлой, колхозхой, тIемахой. Ерригача континенташкара хьабаьхка кхыча мехкашкара болхлойи профсоюзни деятелаши ба укхаза. Царна юкъе — Германски Демократически Республика демократически партейи массови организацейи Центральни блока викалий делегаци, корейско-советски доттагIлен Общества делегаци, Афганистана Халкъа совета делегаци, Чехословакеи, Монголеи, Индеи, Индонезеи, Норвегеи, Италеи, кхыча мехкийи профсоюзни делегацеш. Трибуна тIа Ленина Мавзолейна юхxе латт советски турпалаш-космонавташ. Укхаза ба дипломатически корпуса членаш, посольствай тIема атташе.

ЧIоагIа тIоараш а детташ, дог гIоздаьнна тIаэц гулбеннараша трибуна тIа гучабаьнна новкъостий Л. И. Брежнев, Г. И. Воронов, А. П. Кириленко, Ф. Р. Козлов, А. Н. Косыгин, О. В. Куусинен, Д. С. Полянский, Н. С. Хрущев, В. В. Гришин, П. Н. Демичев, Л. Ф. Ильичев, Б. Н. Пономарев. Мавзолея аьтта оагIорахьа — цIи хеза военначальникаш, Советски Союза маршалаш ,бIуна тайпай маршалаш, Советски Эскареи ТIема-Форда Флотеи инаралаш, адмиралаш.

Итт сахьат.

Спасски коанаIарех, йийлача машина тIа а вагIаш, аравоагIа СССР оборона министр Советски Союза Маршал Р. Я. Малиновский. Маршало бIунга моаршал хетташ го боаккх, Октябра 45 шу дизарца уж даькъала бу. Ше бIуна йисте гIолла чакхваьнначул тIехьагIа оборона министра, трибуна тIа а ваьле, къамаьл ду.

Московски гарнизона бIуно дIайолаю торжественни марш. Къаьнача традицех октябрьски парад хьаелл кагийча фатанчий колонно. Орденски ленташ хьерчадаьча ТIема байракхашта кIал Мавзолейна юхxе гIолла дIайолх цIи хеза полководцаш керте бола тIема академей батальонаш.

Нийсса, шоайла вIаши лотабича санна, уллув этта гIа боаккхаш болх М. В. Фрунзе цIерахча ТIема академе ладувгIархой.

Чакхйоал В. И. Ленина цIерахча Военно-политически академе ладувгIархой батальонаш. Дег тIара моаршал хет трибунаша Ф. Э. Дзержинске цIерахча Артиллерийски инженерни академеи. Бронетанкови бIуна академеи, В. В. Куйбышева цIерахча ТIема-инженерни академеи, химически лорвара академеи колоннай торжественни маршага. Гучабоал летчикаш Фецарча-тIема академеи Н. Е. Жуковске цIерахча Фецарча-тIема инженерни академеи ладувгIархой.

Сигаларча лаьчай дезал! Цо хьалкхебаьб вай ханара шоаш санна кхы боаца турпалаш, космически аренаш караерзаяь цаIеш, берригача машар хьашт мел долча наьха дегаш а карадерзадаь бола къонахчал дола пионераш. Юрий Гагарин, Герман Титов, Андриян Николаев, Павел Попович — сиглара вежарий — арабаьннаб цу Коммунистически парте дукха безаш хьалкхебеш болча дезала юкъера.

ЙоагIаш я батальонаш... Царех хьабу Советски Союза Герзащца кийчдаьча Низаша коммунизм хьалъечара шоай декхар — вай Даьхен машар, хIамах кхерам ца хилар лорадар, паччахьалкхен хьашташ тIом хьоабе гIертарехи провокаторехи лорадар кхоачашде дезаш бола партена а халкъа а тешаме бола лакхера образовани йола командираши политболхлойи.

КIайча оалхазаро санна, ткъам тувсаш йода Iаьржача шинелийи бескозыркайи квадраташ тIа гIолла кIай-сигал беса ра цIе седкъа тIалатта байракх. Сихха, шерра матросски гIа а боаккхаш чакхбоал морякаш.

Низ болча кулгашта юкъе чIоаггIа тоIадаь герз а доаллаш, вIаши юхе теIIа, долх РСФСР Лакхехьарча Совета цIерахча Лакхерча Общевойскови команди училища доакъош.

Хьажал хIанз, баьццара фурашкаш. Цар дагайохийт кхоачалуш йоаца вай Даьхен аренаш, цун сийлахь доазош лорадеш бола фийла, наб-са доаца хаьхой. ЦIеча майдан тIа гIолла чакхбоал доазув лорадераш.

Дуккха нах тIалаттача трибунаша, чIоаггIа тIоараш а детташ, шоай байракхашца болх массанена дукха безаш бола суворовцаши нахимовцаши.

Аьшка тоатол а хиле, ЦIеча майдан тIа йоал Таманскии Кантемировскии легендарни дивизей тIема машинаш... ХIамах кхераш боаца десантникаш-парашютисташ. Йолхаш я хьалхашкахьа хьожаяь унзара топаши зенитни йоккхий топаши тIаягIа йоккхий болата танкаш.

Кагийчаргара дIайолаенна чахкка лелаш йолча машинаш тIа ягIача заводий йоккхача турбашта тара йолча стволащца кхоачалуш йолча ерригача калибрай артиллери. Йовзаш йолча металлически белажаш тIа а яхка дIахьу хIанзара «Катюшаш», ткъамаш дола ракеташ...

ХIара минут массаз йоала доккхагIа хул хьийдда доагIа болата тоатол.

Хьажал хIанз ер — Н. С. Хрущева инициативах коммунистически парте дог ураоттадаьча советски халкъои цун кIоаргача хьакъалои хьаяь низ бола ракетни техника.

Советски Iилмахоша тохкам бир, инженерашеи, техникашеи, болхлошеи хьайир цар новкъосталца Лаьттани Маьлхеи спутникаш дIаяхийта, Бетта тIехьашкахьарча оагIон сурт даккхийта, «Восток» — 1, 2, 3, 4, яха седкъий кемаш орбита тIа даьха, хIанзале миллионаш километраш яь дола «Марс-1» Марс яхача планетагахьа дIаяхийта йола ракеташ-гиганташ.

Къаьсттача машинаш тIеи гусеничнi трактораш тIеи къегаш я дото бос болча ракетий корпусаш.

Цар я звукал сихагIа йола скорость, уж кхача йиш я йоккхача лакхаленашка, цар яха йиш я геттара гаьна.

Ракетни установкаш сигалеи лаьттеи меттел, форда тIа а хьожаьча тоха йиш йолаш я. ТIема морякий вымпел тIа а ягIаш дIайода эггара хьалха параде дакъа лоацаш йола ракета.

Дуккха эзараш бола нах йоккхийча стратегически ракеташка хьожаш ба. Из да хIанзарча Iилманнеи техникаи эггара тIехьагIа карагIдаьннар. ТIема стратеге кхы долаш дац герз кхоачаргдоацаш йола географически моттигаш я яха дош.

Дагадох Н. С. Хрущева дешаш: **«Оборона эггара тIехьара хIанзара средстваш мел эша хьае могаргдола низ болеи дика кийчъяьи промышленность я вай... Вай да ракетно-ядерни герзащца кийчдаь эггара дикагIа дола хIанзара эскар».**

БIуна тIеххьа йоагIа дуккхача оркестрех латта Iалаьмате йоккха оркестр. Цо йоакхх «26-ча июле марш» — советски халкъа дукха езача революционни Куба къонахчала марш. ЦIеча майдан тIа хиннача парадо тешавеш хьахьокх машараи халкъий кхерамзаленеи тIаккхувдаршта хIалакбеш хIама тоха Советски Союз дилла а кийча хилар. Дерригача халкъа дукха безаш а йоакхо еш а болча советски тIемахоша фийла лораду вай Даьхен доазош.

* * *

Къахьегамхой торжественни демонстраци хьаелл столица спортсменаша. Шера майда дIалаьца нийсача мугIарех болх уж. Цунна юккъе цу ханна Исторически музеягахьара меттагIхьов ший тайпара мотоколонна. Болхло, салте, матрос волаш йола скульптурни группа я хьалхарча машина тIа. ТоIIаяь бе йоахкаш топаш а йолаш цхьатарра хьалха гIерташ ба уж, цар когашка улл енна ши корта бола Iаьржа аьрзий — паччахьа Iаьдала символ.

Цу машина тIехьа йоагIа Владимир Ильич Ленина скульптура тIайола броневика макет. Кхоаненга бода никъ хьахьокхача тайпара хьалхашкахьа дIадахийта да цун кулг.

Майдане хьахоз тIема революционни иллеш. «Варшавянкана» тIеххьа доакхх иззамо массанена а довзаш дола «Ког майра баккха, новкъостий» яха революционерий илли. Цу мелодеца нийсса гIабоахаш воагIа пхи эзар совгIа къона спортсмен.

ШакIа трибунаш тIа дукха къаьна большевикаш, Октябра турпалхой ба. Доккхал деш хьеж уж ЦIеча майдан тIа гIолла боагIача кагирхошка, уж цар никъ хьа а ийца дIахьош йола къона тIехье я. Майрра гIабоккхаш, шера белажаш нийсъяь уж хьалха болх, сийрдача кхоаненга — коммунизмага. Уж ба коммунизме баха а болх бе а безараш, Октябрьски революце доладаь сийлахь гIулакх чакхдаккха дезараш а.

1917-ча шерара гаьнара а цIаккха дицлургдоаца а денош дагадохийташ майдане гучайоал «Аврора» яхача крейсера йоккха макет. ЦIеча байракхаш тIа 1917-ча шерара Октябра лозунгаш я.

Цул тIехьагIа чакхлелх мотоциклисташ. Цар машинаш тIа я СССР Паччахьалкхен байракх, пхийтта союзни республикай байракхаш, КПСС ЦК Президиума члений портреташ дола цIе байракхаш.

Тайп-тайпара бос бола хоза кIувс биллача санна я ЦIе майда. Эзараш болча спортсменаша цхьатарра кхайкаду дешаш: **Машар, Къахьегам, ПаргIато, Нийсхо, Вошал, Ираз!**

Физкультурникаша майда юкъе оттаяьча дото бос болча ракета дегI тохалу, тIаккха цIаьхха тIехь-тIехьагIа сихлуш московски сигал урагIа йода из.

Цхьана гимнастически упражненеш ю спортсменаша. ЭгIайистера магIайисте йоал мехкараша хьаделлача кIей-цIеи бос болча зизай тайжа талгIе, Iаьржача бесса лестача дото хьисаперча гIажамашца хала комбинацеш атта а говза а ю кагийча наха.

Цхьаннена тIехьа шоллагIъяр йоагIаш майдан тIа гIолла дIайолх «Восток-1», «Восток-2», «Восток-3», «Восток-4» яхача космически кемай макеташ. Космонавтий дувхар дийха болх кагий нах. Локхаш я «космонавтий марш». Мавзолеяна хьалххашка юхасовц космически кемай макеташ, Iохийцай трапаш, кемашчура арадовд космонавтий костюмаш тIаювха бераш. Бераштa бе доахк зизаш. Мавзолея централыни трибуна тIа хьалтIа а дейле, партеи правительстваи кулгалхошта дIалу цар уж. **«Вай парте ленински централыни комитета — Сийле, сийле, сийле!»** — моаршал хет спортсменаша. Низ бола «Ура» хоз гIозъяьннача Москва сигала.

Трибунаша чIоаггIа детташ тIоараш а долаш майдан тIара дIаболх спортсменаш. ТIеххьара болх кагий нах. **«Коммунизм котъяргья»** яха дешаш хула доккхий алапаш доахк цар бе.

Цу хана исторически музея оагIорахьара араювл керда колоннаш. Шоай керда сийна форма тIаювхаш боагIа столица дружинникаш, уж ба цун массайолча райони викалаш. ЧIоаггIа гIа боаккхаш, мугIараш нийса долаш болх уж. Хьалха яхь — шоай эмблема тIайола дружинникай байракх.

БIубенна, майрра гIа боахаш майдан тIа йоал цун возалле — болхлой класс, цун когий таташ хозаш да дунен масса миIинге, цхьабарий дегаш ура а увттадеш, хьал а лоацаш, шоллагIбаршта унзарлеи оакхарий дорхали чу а йоссаеш. Яр я из паргIатача къахьегама котало!

45 шу хьалха «Авроро» кхессача йоккхача топо, котало яьккхача халкъа гIоаттамо, «Даим большевикаша хиланза яргъяц яха болхлойи ахархойи революци хиннай» яхача дилла а дахаргдолча Ленина дешаша кхелла да таханара цIей. Цу хана денз ЦIеча майдан тIа мел воагIачунца а партеи правительстваи кулгалхой портреташ, хоза тоаяь транспаранташ, коммунизми машари бахьанце къахьегама коталоний рапорташ дахьаш укхаза мел ухарашца а ва Ильич.

Районий колоннашта хьалха латт столица йоккхагIча заводий, фабрикий коллективаш.

Кхийтта боагIача маьлха зIанараш, царна хьалхашка хьадийла улл доккха книжка — КПСС Программа. Из символически сурт гуш да хIара колонне, цун сердало — хIара дегачу. Советски наха тIагIертта КПСС XXII-ча исторически съезда решенеш кхоачашъеш чакхдаьлар Октябра 45-гIа шу.

Укх шера во къахьийгадац москвичаша, Октябра хьалхарча къахьегама вахте латтача хана дукха дика хIамаш карагIдаьннад царна. Эзараш станокаш, машинаш, эзараш тоннаш болати прокати, миллионаш квадратни метраш нах чуIе цIенош, миллионаш метраш кIадаш — иштта Iалаьмате йоккха цифраш я москвичий производственни коталоний. Цар дика хьагойт коммунизм хьалъеш доаллача вай халкъа карагIдаьнна исторически гIулакхаш.

Сийлахь-боккхача Октябра 45 шу дузача дийнахь дерригача советски халкъаца цхьана дукха къамаш дахача вай Даьхен юртбоахама къахьегамхоша колхозийи совхозийи кхашкеи фермашкеи даьхача сий долча толамех доккхал ду москвичаша а. ЦIей дездеча колоннай цIеча кIадаш тIа яздаь да ахархошка, хьайбаш леладерашка, механизаторашка хоаттача дIайхача моаршала дешаш. Традицех дошо бос лепача цIовнашцеи канашцеи кийчъяь я Тимирязевски района колоннаш. Сийрда бувл тIахьехам: «Ахархой, хьалхашкахьа шортта ялат, хургдолча боарамашка!».

ЦIейна хьалхашкарча деношка цу даькъе боккха толам баьккхаб Российски Федераце юртий къахьегамхоша. Даьхен амбарашка цар чутессад 2 миллиарди 212 миллиони пунт ялат. Из Россерча ахархой рекорд я. Ялат, дукхагIа дулхи, шуреи, кхыйола продукташи яхар духьа лоаттабеча къовсаме сийлахь къахьегама толамаш даьхад Украинерча хьажкIаш лелаераша, Малхбузени Къулбехьени Казахстана а Молдаве а ахархоша, ГуржегIарча чай леладераша, Арменерча комсаш лелаераша, Узбекистанерча боамби бувраша. Кхы дIахо а юртбоахама дерригa доакъош дегIадоаладар ерригача парте, дерригача советски халкъа гIулакх а хинна дIаэттад.

...Моаршалаш телаш, тIоараш детташ тIаэц трибунаша Владимир Ильича цIерахча электромеханически завода болхлойи гIулакхерча наьхеи колонна. Уж хьалха а болаш боагIа столица Москворецки района къахьегамхой. Района предприятей коллективаша къахьегамца яьккхай ЦIеча майдане тIабовлачар хьалхарча мугIарашка хила бокъо. Москворецки района промышленносто укх шера итт бетта планал совгIа ткъаь кхоъ миллион сома маьха продукци ялар дувцаш дола транспаранташ дахь ильичевцаша. Цу боккхача токоллективо а.

лама юкъе дика дакъа лаьцад Владимир Ильича цIерахча

Пхиъ эзар гаргга саг воагIа ЦIеча майдане гIолла Лихачева цIерахча завода колонне. МугIараш тIа гIолла гуш я предприяте эмблема, цу тIа я «ЗИЛ-130» яхача грузовой автомобила керда модель. «Образцови предприяти ергья вай ЗИЛ!» — йоах цхьан транспаранто. Парте XXII съезде завода критика яьчул тIехьагIа, кхоачамбоацараш дIадахара дукха балхаш даьд укхаза.

...Коммунизмага цхьан долхача вошал долча халкъий йохаргйоаца барт-цхьоагIо белгалъеш, цIеча байракхашта юкъе лепаш я социалистически мехкий байракхаш. Москвичаша цу дезача дийнахьа дIайхача моаршала дешаш дохьийт Кубайга. «Тхо хьоца да кортамукъален гIайре» — яхаш яздаьд транспаранташ тIа. Москвичаша ЦIеча майдане гIолла дIахьоча цхьан панно тIа да Фидель Кастрои Н. С. Хрущевеи сурташ. Демонстрантий колоннаша къаьгга хьагойт паргIато, кортамукъале, машар бахьан къовсам лоаттабеш долча кубински халкъацара цIена доттагIал. Берригача советски къахьегамхоща цхьана москвичаш бIубенна ба керда вахар дуллаш доаллача Кубай халкъанна дIахо а новкъостал де.

Дог гIоздаьнна я ЦIе майдане. Керда колоннаш талгIеш санна хьаух цига. ЧIоагIа сакъердаме я мугIарашка. БIаьстан дерригача басаращца кийчъенна я праздничн колоннаш, лакха ийлу транспаранташ, лозунгаш, плакаташ, байракхаш. Музыкаца иллей оазашца майдане гIолла боагIачар дагара кIоарга уйлаш хьагойт лозунгай дIайхача дешаша. **«Даькъала хийла лаьттан тIа Машар, Къахьегам, ПаргIато, Нийсхо, Вошал, дерригача халкъий Ираз чIоагIдеш йола коммунизм!», «Сийле хийла Коммунистически партеи цун Ленински ЦК-ан!», «Космосе а лаьтта а кердача толамашка!», «Даькъала хилба машар!», «Сийле хийла керда дуне хьалдерий!».**

Iланета ерригача миIингашка дIаух цIеча майданера дIайха тIахьехамаш: **«Дерригача мехкий халкъаш! Фийла хила, гучабоаха тIом хьоабе гIерта империалистически поджигателаш, хьинарегIа къовсам лоаттабе чIоагIеи бохаргбоацеи машар Iалашбара!».**

«Дерригача мехкий халкъаш! ЦIенхаштта къовсам лоаттабе цIендаь дерригa герз дIадаккхара».

Сийле хийла кIаьд ца луш, низ кхо ца беш, къахьегамца мехка материальнии духовнии рузкъаш хьакхолларий, коммунистически хьисапе къахьегаш хьокхамаш гойтарий. «Вай кхоачаргда коммунистически къахьегама коталонга!», — ховш яьхад Ленина. ХIанз ЦIеча майдане гIолла боагIа эзараш коммунистически къахьегама ударникаш. Ма доккхал деш хургвар Ильич цар сийлен патриотически гIулакхех. Тахан коммунистически къахьегама боламе дакъа лоацаш ва 21 миллион саг.

Детта тIоараш хьахоз трибунера Iилмай Академе колонна майда тIа яьлча. Сийлахь-доккхa да вай мехка коммунизм хьалъеча Iилмахоша лаьца дакъа. Академе мугIарашка боагIа машарерча гIулакхашта лаьрхIа ядерни энергех пайда эцара керда торонаш гучаяьха энергетикаш, физикаш, дуккха нах вахара кIаьд ца луш къовсам лоаттабеш бола биологаш, химикаш. Космосе тамашийна коталонашца белгалдаьннад вай Iилма. Космос караерзаяр — из советски сага хьинаре, низа, хьаькъала котало я.

Трибуна тIа гулбеннарашеи доазол дехьарча хьаьшашеи моаршал лу московски гIишлошъерашка. Сийлен болх баьб цар укх шера. Духхьал 10 бетта москвичашка кхаьчай 85 эзар совгIа квартира. Ер шу доладелча денз Октябра 45 шу дуза ди тIакхоачаш Москве хьалъяьй шовзткъеи бархI школа, 3,1 эзар менги отторгбола больничн корпусаш, йийтта поликлиника, бIаь берий учрежденеш, пхи бIаь гаргга тикаши столовеши, иштта кхы дуккха культурно-бытовой предприятеш. Метростроя коллективо эксплуатаце дIаеннай ийс километр совгIа дIоахал долаш йола метро Калужский радиус. ЦIей тIакхачале, ханал ши шу хьалха, хьабийлаб хьайзза вIашагIкхетаж бола автомобильни никъ.

...Кхоача ца луш тIаух демонстранташ. Цар мугIарашка хоз дукха езача партега, хьамсарча Советски мехкага телаш дола моаршалаш.

* * *

Партеи халкъеи йохаргйоацача барт-цхьоагIонна, сийлахь-доккхача Ленина гIулакха, машара а коммунизма а гIулакха советски нах боарам боацаш мутIахьа хилара тешал ду низ бола демонстраци а хинна дIаэттар столице цIей дездар.

СЪЕЗДИЙ КРЕМЛЕВСКИ ДВОРЕЦЕ ХИННА ЧЕ

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 45 шу дизар бахьан долаш Советски социалистически республикай Союза правительства 7 ноябре съездий Кремлевски Двореце че йир.

Цига хилар новкъостий Л. И. Брежнев, Г. И. Воронов, А. П. Кириленко, Ф. Р. Козлов, А. Н. Косыгин, О. В. Куусинен, Д. С. Полянский, Н. С. Хрущев, В. В. Гришин, П. А. Демичев, Л. Ф. Ильичев, Б. Н. Пономарев, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела заместителаш, СССР Министрий Совета Председатела заместителаш, СССР-еи РСФСР-еи министраш, СССР Паччахьалкхен комитетий председателаш, Советски Союзеи эскарий тайпайи маршалаш, централыни ведомствайи учрежденейи кулгалхой, СССР-еи союзни республикайи Лакхехьарча Советий депутаташ, КПСС Централыни комитета членаши, хIьата членалла бола кандидаташи, московски городскойи областнойи партийни организацей кулгалхой, Советски Армеи СССР ТIема-Форда Флотеи генералаш, адмиралаш, эпсараш, советски — летчикаш — космонавташ. Iилмани культураи деятелаш, московски предприятейи гIишлонийи хьалха латтараш, Подмосковъерча ареней къахьегамхой, общественни организацей викалаш, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, КПСС Централыни Комитета, СССР Министрий Совета, кхыйолча министерствай а ведомствай а бехктокхаме болхлой.

Че еча хилар СССР-е аккредитованни йолча дипломатически ведомствай викалаш, советскии кхыча мехкийи журналисташ.

Цига хилар Московскийи ерригача Русеи патриарх Алексий, иштта лакхехьарча духовенства кхыбола викалаш а.

Съездий Двореце хилар сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 45 шу дездеча баьхка дуккха кхыча мехкашкара хьаьшийи доазол дехьара делегацеши.

Владимир Ильич Ленин керте латтача большевикий парте хьалхленца эггара хьалха социалистически революци а яь сийрдача кхоаненга никъ биллача сийлахь-доккхача советски халкъа кад текъабу новкъоста Н. С. Хрущева.

ДIахо новкъоста Н. С. Хрущева кад текъабу къахьегамхой дунен халкъашта юкъерча революционни барт-цхьоагIонна, социалистически мехкий халкъашта, турпала Кубайна, иштта цун кубински революце баьчча Фидель Кастрои цун сий дола соратникаши керте латтача революционни правительствана.

Новкъоста Н. С. Хрущева къамаьлага ладийIар боккхача теркамца, чIоагIа раьза хиларца дуккхаза тIоараш а дийттар.

Са паргIата, безаме, цIенча дегаца чакхъяьлар че.

Хьаьшашта концерт оттадир.

РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

РСФСР РАЙОННИ (ГОРОДСКОЙ) ХАЛКЪА СУДИЙ ХАЛКЪА ЗАСЕДАТЕЛАШ ХАРЖАРА ХЬАКЪЕХЬА

РСФСР районни (городской) халкъа судий халкъа заседателий полномочей ха чакхъяларца дувзаденна, Российски Советски Федеративни Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу.

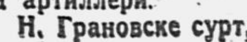
1. Автономни республикай Лакхехьарча Советий Президиумаша, краевой, областной, Московскии Ленинградскии городской къахьегамхой депутатий Советий исполнительни комитеташа, автономни областий къахьегамхой депутатий Советаша, къамий округий депутатий Советаша 1963 шера феврале—марте РСФСР районни (городской) халкъа судий халкъа заседателаш хоржаш хоржамаш долда.

2. 1960 шера ноябре—декабре хержа хиннача РСФСР районни (городской) халкъа судий халкъа заседателий полномочеш дIаьхйойла РСФСР районни (городской) халкъа судий халкъа заседателий керда состав харжжалца.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель
Н. ОРГАНОВ.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь
С. ОРЛОВ.

Москва, 1962 шера 9 ноябрь.

МОСКВА. 1962 шера 7 ноябре. Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 45 шу дуза ЦIей дездар. ЦIеча майда тIара бIуна Московски гарнизона парад.
СУРТА ТIА: парада ши-шегIа лела артиллери.
Н. Грановске сурт, ТАСС фотохроника.

СИЙЛАХЬ-ЙОККХАЧА ОКТЯБРЬСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕВОЛЮЦЕ 45 ШУ ДИЗАР

Съездий Кремлевски Двореце 1962 шера 6 ноябре хиннача торжественни заседане новкъоста А. Н. Косыгина яь доклад

Новкъостий!

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце хIара шу дизар советски халкъа, вежарашха долча социалистически мехкий халкъий, дерригача дунен тIарча къахьегамхой доккха цIей да. Шераш, итташ шераш дIаух, цхьабакъда, Владимир Ильич Ленина дешашца аьлча, «... империализмах халкъаш мукъадахар духьа, халкъашта юкъера тIемаш соцадар духьа, капитало ду доал дIадаккхар духьа, социализма духьа восстани» (Соч.. т. 28, оагI. 148) йолаяьча российски болхлошеи ахархошеи 1917 шера октябрь бетта даьча сийлахь-доккхача гIулакха сийлале йовш яц. Общество дегIаахарах хьахинна хIама ше хиларах тарра, Октябрьски революце коммунизмана тIабода боккха никъ биллар дерригача адамашта.

Дукха ха йий социализма эггара хьалхара мохк, капиталистически океана юккъе улла остров, хинна? ХIаьта хIанз миллиард совгIа болча наха керда вахар хьаду марксизма-ленинизма ларда тIа. Хьахиннад социалистически мехкий низ бола, дохаргдоаца доттагIал. Социализм дунен арена тIа яьннай, низах йиза а ший кхоаненах тешаш а йолаш.

Социализма, цунна материальни, культурни, Iилма-технически хьакъехьа карагIдаьннарий влияни социалистически лагера гаьнна арахьа холуш я. Наха «социализм» яха дош ца довзаш, цар шоай эггара сийрдагIеи дега чуреи доагIа дагадоахкараш цунца ца дувзаш миIинг яц хIанз дунен тIа.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце чIоаггIа хьалхьоабир халкъаш мукъадахара тIехьара къовсам. Колониальни система йохаш хилара. из бокъонца хIалак хулаш хилара тешаш да вай тахан. Укх тIеххьарча хана дунен политически карта тIа хьахиннай шовзткъе итт совгIа керда шоай лоIамера пачча-хьалкхе.

Белгалдаьнна дика да шоай лоIаме яхара новкъа яьннача Азеи Африкаи къонача паччахьалкхенех дукхагIа яраша социализма хьисапе вахар хьаде уйла я тха яхаш хилар. Бакъда, цу мехкашка ювца социализм дукхача даькъе чIоаггIа эргаш я цу обществах болча Iилма хьехамал. Цхьабакъда цу уйлаша вайна дувц, кхы а бIаь миллионаш болча наьха кхетамо социализма идеяш тIаийцца хиларах. Социализм заман байракх а хинна дIаэттай.

Парте XXII съезде отчетни доклад еш Н. С. Хрущева яьхад: **«Шин система машаре яхь латтача хана капитализм чIоаггIа моральни нийшай дерригача халкъашта хьалхашка.** МугIарегIа бола нах ди тIехьа дукхагIа теш къоастае езаш адамашта хьалхашка латтача проблемех цхьаккха а къоастае могаргдоацаш капитализм хиларах. ТIа-тIа дукхагIа гуш да уж проблемаш духхьал социализма новкъа мара къоасталург ца хилар».

Адамий историна шийна нийса кхы цхьаькха ца йовза революционни переворот яь вай мехкара болхлой класси берригa къахьегамхойи доккха къонахчал, бохаргбоаца лоIам, шийна нийса кхы доаца денал долаш хила бийзар. Кхы а халагIа дар Октябро хьадаьккхар дIаяьхача эксплуататорски классащцеи дунен тIарча империализмацеи лоаттабеча къизача къовсаме лораде. Помещикаши капиталисташи боацаш дола керда вахар хьаде доладаьча болхлоштеи ахархоштеи дуxьал гIеттар деррига къаьна дуне. Хьалхарча деношкехь а вай къовсам лоаттабе бийзар буржуазно-помещикий контрреволюцеца, интервентий бIехача эскаращца, экономически блокадаца, социалистически паччахьалкхе политически даькъе дIахоадае гIертарца. Граждански тIоми кхыча мехкий интервенции дIаяьнна ткъо шу даьнначул тIехьагIа хIама ца эшшаш еррига Малхбузен Европе лоал оттаяь хинна империалистически Германи гIертар вай мехкара социализм дIаяккха. Ший ленински парте хьалхле а лелаеш советски халкъо бохабаь хIалакбир гитлеровски захватчикаш, социализмо хьадаьккхар лорадир, фашистски лоала кIалхара Европа халкъащ мукъадахара хьакъехьа керттера гIулакх дир.

Социализмо вай мохки кхыдола социалистически мехкаши экономически, культурни, Iилма-технически прогресса шеррача новкъа даьхар. Ераш я массехк цифра: 1913 шера дунен промышленни производствана юкъе Россе лоаца дакъа 4 процент дар, хIаьта Америка ВIашагIкхийттача Штатий дакъа — 34 процент. Иштта гаьнна Россел хьалха яр Германи, Англи, Франци. ХIанз Советски Союзо дунен промышленни продукцех 20 процент йоаккх, хIама ца эшшаш Англи, Германе Федеративни Республика, Франци цхьана хьаийцача цар йоаккхар миссел. Социализма мехкаша дунен промышленни продукцех хIама ца эшшаш 37 процент продукци йоаккх хIанз. ХIаьта Америка ВIашагIкхийттача Штаташа дунен промышленни производствана юкъе лоаца дакъа дикка лохденнад.

Советски Союза экономически социальни даькъе карагIдаьннараша чулоац адамий дикагIа йола идеалаши цар сатувсараши. БIаь шерашка дага даьлла деций халкъашта социальни нийсхо ца хилар дIадоаккхилга? ХIанз Советски Союзеи сийлахь-доккха социалистически доттагIал долча халкъий мехкашкеи из дагадаьллар кхоачашхиннад.

БIаь шерашка дага даьлла деций халкъашта тIема Iазапах мукъадовлилга? ХIанз. социалистически лагерь йолаш хиларах, Советски Союзеи социализма кхыча мехкашеи машаре политика лоаттаяр бахьан долаш, дерригача мехкашка машар беза низаш дегIадахкарах дунен тIом ца хилийта йизза йола торо я. Социалистически паччахьалкхен берригa низ, дунен халкъий гIулакхашта юкъера цун ерригa политика а влияни а тешшаме гIулакх деш я машараи прогрессанеи.

Йоккхий я вай коталонаш, Iалаьмате доккхий хIамаш да даьраш, бIаь шерашка лергдоацаш да советски наха — Даьхе коммунистически хьисапе эргайоаккхача болхлоша, ахархоша, интеллигенце. шоаш кхо ца беш болх беча къахьегамхоша, хьинар долча энтузиасташа даь денал дола гIулакх. Дуккхача тIехьенаша дага а лоаттабергба, сий а дергда Коммунистически парте хьалхленца дунен тIа эггара хьалха социалистически общество хьаяь а хIанз толамца коммунизма здани хьаеш а боахкача вай заман наьха.

Вай коталонаш — уж я цар гIулакх сийленца дIахо хьош вай низ бола ленински парти а йолаш болча Сийлахь-боккхача генеша — Маркса, Энгельса, Ленина хьадаьча марксистко-ленински Iилман триумф.

КПСС берригa болх, коммунизм хьалъеча цо лелаю хьалхле революционни творчества Iалаьмате йоккха образец я. Къаьстта беркате, Iалаьмате боккха исторически лоархIам болаш хилар КПСС XX, XXI, XXII съездий идеяша сийрда даькkха ер тIеххьара итт шу. Сталина культ личностах юхедисараш майрра дIадахаро вай парте а берригача мехка а вахар тоадир, халкъа творчески инициативана доазув доаца паргIато елар.

Ленински Центральни Комитето, ерригача вай парте меттахьа хIама тохаш критика йир — идейни бохабир парте наькъа духьал, XX съезда решенешта духьал баьнна хинна, вай юхадерзаде — къаьнарчоа тIадига гIийрта партех дIахаьдараш.

Коммунистически парте низ массаз хила а хиннаб, хург а ба цун мугIарий йохаргйоацача цхьоагIонца, нахаца хадданза лоаттабеча бувзамца.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 45 шу дизара вай парти накъа енай цIаккха ца хиннача тайпара низи цхьоагIои йолаш, ший ленински Центральни Комитета гонахьа айхха кхотаенна.

ПАРТЕ ПРОГРАММА КХОАЧАШЪЕШ Я

Шу хьалха КПСС XXII съездо тIаийцар керда Программа — СССР коммунизм хьалъяра сийлахь-йоккха, Iилма ларда тIа оттаяь программа.

Социализм хьалъяра опытацара толашагIдар Iилман наькъаца вIашагIа а тохаш, Программо гучабоаккх коммунизм хьалъяра керттера, шоайла вIаши бувзабенна кхо оагIув — коммунизма материальни технически база хьалъяр, коммунистически общественни отношенеш хьахилар, керда саг кхетамца хьалкхевар. Уж декхараш кхоачашдеча керттера лоархIам болаш да коммунизма материальни лард йоллар. «Деррига а сага духьа, деррига а сага долча берката» яха принцип доал деш йолча, боахам планови хьисапе лелабеча социалистически обществе паччахьалкхенои Коммунистически партеи беча балха юкъе керттера моттиг лоац экономика дегIайоалаяро.

Дукха ха йоаццаш арабаьхача В. И. Ленина «Советски Iаьдала аргIана дола декхараш» яхача балха кертош тIа аьннад «...Советски Iаьдала лардаш шоаш, чулоацам ше латт... политически декхараша экономически декхараштa карахургдола моттиг лоацаш хиларах». Цу хьакъехьа, ховш ма дий, В. И. Ленина аьннад ГОЭЛРО план «парте шоллагIа йола программа» я.

Советски Iаьдал эттача ерригача хана парте ший съездашкеи пленумашкеи увттадаьд боахам хьалбара керттера дешаш, социалистически индустриализаце, юрта боахама коллективизаце, экономика массе оагIорахьа дегIайоалаяра промышленноста, гIишлош яра, юрта боахама деш дола доал тоадара дешаш.

КПСС кердача Программа тIа я Iилма ларда тIа оттаяь коммунизма материально-технически база дегIайоалаяра генеральни перспектива. Коммунизмо шийца яхь ший йоккхалгеи исторически лоархIамгеи диллача йоккха капиталистически промышленность хьаяь йолча промышленни переворотал йоккхагIа йола производительни низий Iалаьмате йоккха переворот. Коммунизма материально-технически база хьаяр да производствана йизза электрификаци, комплексни механизаци, автоматизаци, химизаци елга, эггара тIехйола прогрессивни технологи юкъехьолга, общественни къахьегам Iилма маяххара вIаштIехьбоаккхилга. Духхьал цудухьа вай парте хьадда белгалдоаккх коммунизма лардий лард дуккха хIама хьахулаш бола, Iилма маяххара вIаштIехьбаьккха, хIанзарча техникаца Iалашбаь къахьегам хилар.

* * *

Новкъостий! Парте XXII съезд хинначул тIехьагIа дIадаха шу кердача йоккхача коталонашца белгалдаьнна да. СоциализматолашагIа хилара йоккхийча торонех пайда а эцаш, халкъа боахамо бIубенна лакхъю ше дегIаахара темпаш. Семилетка диъ шера вай промышленносто ворхI шера планах цу шерашка яккха лаьрхIачул совгIа енна продукци 28 миллиард сом мах болаш я. Парте XXII съезд хинначул тIехьагIа советски халкъо кхы а дикка дегIадоаладаьд халкъа боахама деррига доакъош. 1962 шера промышленноста валови продукци арахецара план тIеххкхоачашъергья, промышленни продукце объем шера 9 процент совгIа лакхлургья.

Укх шера 9 бетта план кхоачашъяра лоархIамаша гойт халкъа боахама керттера доакъой балха тIехь дикала хьокъмаш цIенхаштта тоадалар. Къахьегамо авсарле лакхъяра план промышленноста а, гIишлошъеча а, транспорте а тIеххкхоачашъяй. Иштта тIеххкхоачашъяй промышленни продукцега дIабода мах лохбара план а, планал совгIа 600 миллион сом ахча а кходеш.

В. И. Ленина хьийхад вайна къахьегама овсарле хадданза дегIаахара хиланза даргдоаца хьал мехка массанахьа электрификаци яри йоккхача индустре материальни лард — доагора, металла, машинаш хьаяра, химически промышленноста производство дегIайоалаяри да яхаш.

Вай партеи Советски правительстваи толамца кхоачашъю из ленински идей. Дукха ха йоацаш а тIехьа доккха хIама карагIдаьннарг лоархIар массехк итташ эзараш киловатт мощность йола агрегат йича, хIаьта тахан вай серийни арахец хIараяр 300 эзар киловатт йола агрегаташ. Дукха гаьна яц хIара яр 500—800 эзар, кхьметтел миллион киловатт йола турбинаш СССР-е болх беш хургйола ха.

ЦхьоалагIча пятилетка шерашка Днепрогэс хьалъеш вай воайцига кхувлар кхыча мехкара специалисташ, хIаьта хIанз советски специалисташа новкъостал ду доазол дехьа электростанцеш еча.

Дуккхача хьокхамашка диллача вай энергетически строительство дунен практике хIанзалца ца хинна тайпа я. КПСС XXII съезда цIерагIа йола Волжски гидроэлектростанци, В. И. Ленина цIерагIа йола Волжски гидроэлектростанци, цхьадолча даькъе болх бе йолаенна Братски гидроэлектростанци дунен тIа эггара низ болашагIа йола гидроэлектростанцеш я. ХIанз вайцига болх беш я Европе эггара йоккхагIа йола, хIаране оттаяь мощность миллион киловатт совгIа йола массехк тепловой электростанци. 400—500 киловольт напряжени йола электроэнерги гаьнна дIаяхийтара проблема эггара хьалха къоастаяь мохк ба СССР. Октябра 45 шу доалаш болх бе йолаелар массазарча токаца болх беш йола 800 киловольт напряжени йола электропередача лини. СССР Европейски даькъеи Центральни СибарегIанеи, Закавказьяи, Казахстанеи Юкъерча Азеи цаIаш йолча энергетически системаша вIашагIтох электростанцей ерригача мощностий 2/3 дакъа. Волга тIеи Днепра тIеи хьалъяь йоалаш латт ший гениальни хьаькъалца Ленина хьалхе а Iалаьмате боккха социальни лоархIам гуш хинна электростанцей цаI йола каскад, Iалаьмате йоккха боахама комплексаш.

Iилмеи техникеи геттара чехка дегIаахара ларда тIа чIоаггIа лакхлуча прогресса новкъа баьннаб вай социалистически боахам.

Керда машинаши агрегаташи хьаелга дикка лакхденнад мехка. 1962 шера халкъа боахамга кхоачаргья металл теда керда 178 эзар станок. США ечул дикка дукхагIа хьаергья станокаш. ХIанз укх сахьата СССР станокий парк США паркал лакхагIа я.

Генеральни перспективах лерхI металла производство чIоаггIа лакхъе. Семилетка диъ шера заданеел тIех 13 миллион тонн совгIа болат доаккхаргда. Бос болча керттерча металлай производства объемага диллача Советски Союзо хIанз Европе хьалхара моттиг а лоац, цар производство шера юккъера лаьрхIа тIакхетарга диллача США-л дикка хьалха а яьннай.

Металлурги сихха дегIаяр производство тоаяра даькъе, эггара хьалха кислородах, Iалама газах пайда эцара хьакъехьа цIенхаштта дика толамаш дахарах хьахиннар да. ДIадахача шера лоаладаьча дерригача чонах 52 процент лоаладир Iалама газ юкъе а йоалаеш, цо йиш хилийтар 3 миллион тонн совгIа кокс кхое. Мартеновски чул пайданегIа йола болат даккхара кислородно-конверточни способ шерра яржаш латт.

Коммунизма материально-технически база хьалъяра керттерчарех цхьа хьал да химически промышленность чехкагIа дегIайоалаяр. Химе овлангара хувц промышленноста бедала баланс, бос болча а Iаьржача а металлий заменителаш, гIишлош ю материалаши вахача деза предметаши дара эша бедал хьаю, юрта боахам лакхбара боккха лоархIам болаш я.

КПСС ЦК майски (1958 шера) Пленум хинначул тIехьагIа вай мехка химически промышленноста дуккха керда доакъош чехкка дегIадахка доладелар. Укх тIеххьарча шерашка шера юккъера тIакхета химически продукци лоархIамболлаш дукхагIа ергIа промышленни производстве тIакхетачул. 1962 шу да дуккхахьа керда химически предприятеш шоашка дIадахар дикка меттоттадаш шу. Укх шера синтетически искусственни хьоаса 1953 шера баькхачул 4,4-зза дукхагIа боаккхаргба. Арахецача химически продукце объемага диллача Советски Союзо дунен тIа шоллагIа моттиг лоац.

Цхьабакъда, химически продукци яккхара хIанзара боарами цун структуреи хIанз а дуккхача даькъе халкъа боахамо дIамаеххара яц. ТIехьадиса латт синтетически каучука керда прогрессивни тайпаш, хьоасаш, удобренеш, кхыйола материалаш арахецилга.

Парте Центральни Комитетои правительстваи халкъа боахама из дакъа чехкагIа дегIадоагIаргдола гIулакхаш ду.

Советски экономика дегIайоалаяра чIоагIа лоархIамера дош да капитальни гIишлош хьалъяр. Халкъа боахама юкъе капитальни вложенеш дукхагIа ахийтарга диллача вай мохк хьалха бода Америка ВIашагIкхийттача Штател, Англел, Францел, Германе Федеративни Республикал. Семилетка 4 шера чухь мехка болх бе йолайолийтаргья 3.700 йоккха промышленни предприяти, хIаьта хIанз болх беш йола дуккха предприятеш шеръяь а кердагIа йолча оборудованеца кийчъяь а хургья. Болх бе йолаеннай Карагандински металлургически завод, Красноярскии Днепропетровскии шинни заводаш, Череповецки, Криворожски, Ново-Липецки, Ново-Тульски заводашка хьалъяьй Iалаьмате йоккхий домнаш. Машинаш хьалъе керда центраш яхкай. Цу тайппара болх бе йолаялийтай химически, доагора, газови, текстильни, кхачан промышленноста йоккхий предприятеши кхыдола доакъоши.

Укх тIеххьарча диъ шера болх бе йолаялийтача кердача промышленноста основной фондий удельни вес 1963 шера 1-гIа январь тIакхоачаш 42 процент хургья. Ерригача основной фондех нийсса ахаш хIана яц аьнна яраш укх тIеххьарча хана хьаяь я. Из, шеко йоаццаш, советски халкъа йоккха котало я.

Семилетка 4 шера итогаша тешал ду промышленность дегIайоалаяра парте оттаяь программа дика кхоачашъеш хилара. Цхьабакъда, карагIдаьнна хIамаш кхы а доккхагIа хила йиш йолаш дар, нагахьа санна вай берригa болхлой кхоачамбоацаращца машар боацаш баларе, нагахьа санна боахама доал дара йолча социалистически системах, цун Iалаьмате дукхача а тайптайпарча а кхоачамехи торонехи бизза пайда эца царна ховре.

Хозача дешаца «промышленни целина» ала мегаргдолаш кхоачамаш да вай промышленносте. Эггара хьалха уж да керда пайданера доакъош дегIадоаладар, машиний дикали чIоагIали лакхъяр, цар болх бара йола торонаш совъяхар, технологически процессаш эргайоахаш тоаяр, хIара сменах болх бича оборудоване луш йола коэффициент лакхъяр, къахьегами материальни рузкъаши зехьа доадарца къовсам лоаттабар, бедал мамогга кIезигагIа дIа а йохийташ продукци яккхар.

Производства дерригача кхоачамех мамогга дукхагIа пайда эцар — дерригача халкъа гIулакх. ХIара советски саг миччахьа болх беш ше вале а, визза вола, требовательнии хIаман хьурмат долеи да хила веза.

Укх шеро хьахьекхар, колхозийи совхозийи экономика айяра гIулакха КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш мел боккха лоархIам болаш хилар.

1962 шера 11 млн. гектар совгIа дукхагIа хиннад мехка оахаш дола лаьтташ. Цхьайолча районашка ха-оттам дика хиннабоаццашехьа а, 1961 шерарчул дукхагIа даьккхад укх шера ялат. Иззал дукха ялат цIаккха а кхаьчадац мехкага. 1961 шерарчул 10 процент дукхагIа кийчдаьд дулх. Дикка дукхагIа кийчъяьй шуреи кхыйола юртбоахама продукции.

КIезига хIама даьдац укх шера юрта боахама материально-технически база дIахо чIоагIъяра а. Укх шера юрта боахам дегIабоалабарга паччахьалкхенои колхозашеи дIаяхийта капиталовложенеш 1952 шера яхийтарел диазза хIана яц аьнна дукхагIа я. 1953 шера яхийтачул 5,3-зза дукхагIа электроэнерги яхийтай юрта боахамга 1962 шера. Мехка юрта боахамга укх шера ши бIаь эзар керда трактор кхоач — тIом хьалехьарча 1940 шерарчул иттаззеи ахаззеи дукхагIа.

1953 шерагара 1962 шерага кхаччалца мехка юрта боахама продукци 1,6-зза дукхагIа хиннай, юрта боахаме болх беш бола нах цу юкъе 1 млн. 200 эзари кIезигбенна боллашехьа а.

ХIаьта а юртбоахама производства хIанзара боарам вайна кхоачамбе йиш йолаш бац. Бе безаш Iалаьмате боккха болх ба.

Промышленностои юрта боахамои толамаш дахар бахьан долаш хадданза тоалуш латт советски наьха вахар, хIара шера дукхагIа ийю даьтта, дулх, шекар, шурий продукташ санна йола кхачан продукташ. Дикка дукхагIа нийде баьннаб промышленни товараш, къаьстта барзкъаш, кога гIирс, вай наьха вахар тоадар духьа арахецаш дола дуккха кхы тайпа керда товараш.

ТIа-тIа дукхагIа лакхлуш латтача советски наьха хьашташа дIадех юртбоахама продукции халкъа эша товараши дIахо а дикка дукхагIа хьаделга.

«ДIахо юртбоахама производство айяр, — йоах Н. С. Хрущева, — ерригача парте, дерригача халкъа гIулакх, советски строя берригача низаца вай яккха езаш йола коммунизма рубеж я из». Ховш да, чуIе цIенош хьалдара вай парте мел чIоагIа терко ю. Укх тIеххьарча 6 шера — чуIе цIенош дуккха хьалдара хьакъехьа КПСС ЦК-аси СССР Министрий Советои соцам бахьна лара денз — керда хьалдаьхьа цIеношка квартираш а кхьачай, шоай чуIе моттигаш тоа а яьй 75 миллион болча советски наха — мехка бахача нахах кхоалагIа дакъа хIана бац аьнна бараша. Алхха укх шера городашкеи болхлой поселкашкеи хьалдаь а даьха чуIе дIалургда 82 млн. кв. метр чуIе моттиг йола цIенош.

Вайна карагIдаьнна доккхий хIамаш — къахьегамцара гIулакхаш лакхача сакхетаме хилар хьахьокхаш болча къахьегамхошта коммунистически кхетам луш парте баьча балхах, миллионаш болча советски наьха творчески къахьегамах хьахинна башха-дика хIама.

Советски Iаьдал даьннача хьалхарча шеррашке а «керда доладаьча доккхача гIулакха» — юххьанцарча коммунистически субботникий маIани чулоацами ше боашхаш, В. И. Ленина тIех хьаькъале аьннад, из буржуази дIаяккхарал чIоагIагIа а лоархIамегIа а йолча переворота юхьиг я. Из я, яхаш яздаьд Ленина, «саго шийх доахка гIалаташ ше мукъа хецар, мелкобуржуазни эгоизм эша а яь, вий яхача капитализмо болхлочоаи ахархочоаи тIехьаленна йитача цу оамалашцара яьккха котало (Соч., т. 29, оагIув 379). Болхлой-новаторий болам, коммунистически къахьегама коллективаш — сага гIулакхаш а общественни отношенеш а эргайоахаш, бакъахьарча оагIора ерзаеш, цIаккха ца хиннача боарамга кхоачаш лакхъеш долча къахьегамцара коммунистически гIулакхаш дегIакхувлара лоархIамера формаш.

Коммунизм бахьан долаш тахан хьинарийца лоаттабу къовсам хIара советски сага вахара гIулакх а хинна дIаотташ латт. Парти кхайкача целинни лаьтташ карадерзаде, мехка малхбоалехьарча районашка промышленни центраш хьалъе бахар бIаьш а эзараш а кагийнахи мехкарийи. Шерра баьржаб Гаганова Валентинайи цунна тIехьарча, дерригача халкъа юкъара декхараш дика кхетадеш болча кхы эзарней патриотически болам. Лакха лоаттаде къахьегамхочун сий, бокъонца дог лазаш хила хьай балха моттигах яха звеньевая йолча Надежда Григорьевна Загладай тIахьехам шоай эхьо яхаш дар, шоай, коммунистически сакхетамо дIадехаш дар а лоархIаш тIаийцар вай мехкарча миллионаш болча къахьегамхоша.

Шерагара шерага дукхагIа баржаш латт коммунистически къахьегама тIехьара болам. Тахан цунна юкъе дакъа лоацаш ва 21 миллион хIана вац аьнна вола саг. хIаьта кхоана халкъа ираз бахьан долаш къовсам лоаттабечун толашагIа дола нравственни гIулакхаш чулоацача цу низ болча болама юкъе гIоргба шоай къахьегамца коммунистически кхоане гаргакхувлаш бола городашкареи юрташкареи керда миллионаш къахьегамхой. Цу болама маIан доккха хилар сенах латт аьлча, из латт цунна юкъе дакъа лоацараша керттера хIама дика кхетадаь хиларах: тIехьагIа хургдар тахан дIадоладу, из кхоачашхул эггара хьалха производстве хIаране, бокъонца вай общества хIара члена балхаца.

Де а доагIаш доккхал ду вай халкъо сий долча металлургийи машиностроителийи, кIор боахарий а мехкдаьттаи газовии промышленноста болхлой а, химикийи энергетикийи, текстильни, яйгача, кхачан промышленноста болхлой, машиннаькъа, хинфецарча транспорта болхлой, гIишлонхой, юрта боахама къахьегамхой балха толамех.

Сийле хийла советски наьха — кердача гIишлонийи целинайи турпалий, новаторийи коммунистически къахьегама ударникийи!

Новкъостий! Кхоачашделга юкъарчал доаццаш советски наьха къахьегама гIулакх а хинна дIаэттача коммунизм хьалъяра сийлахь-доккхача дагалаттачо дIадех хадданза а сихха а общественни производство дегIакхувлилга, сиххача Iилман-технически прогресса ларда тIа къахьегама овсарле чIоаггIа лакхъелга «Iилма юкъедоаладар, — йоах КПСС Программа тIа,— бокъонца обществе къахьегама овсарле чIоаггIа дегIакхувлаш дола гIулакх хулаш латт. ХIанз производства цхьаккха дакъа дац Iилманца Iома ца деш, Iилманна карагIдаьннараш юкъе ца кхухьаш. ДIахо коммунизмана гарга ме гIорт Iилмах тIа-тIа дукхагIа хулаш латт хIама кхоллаш бола низ, из кхы а дукхагIа гаргадода производствана. Буржуазни общества лургдоаца сий дола дакъа деннад социализмо Iилманнеи Iилман нахаи.

Халкъа ираз совдаккхара тIаерзаяь Iилман-технически прогресс дегIакхувлара мел эша хьалаш хулийт социализмо. Советски Iилмо мехка халкъа боахама новкъостал ду таханара декхараш кхоачашдара, кхоанарча денга бода никъ булл, нахага оттаду Iалами обществои дегIаахара законаш, дебаду советски халкъа материальнии духовнии рузкъаш. Iилманна карагIдаьннарий ларда тIа укх тIеххьарча итт шера вай мехка хьаяьй ткъо эзар тайпа керда машинаши оборудовании производствана юкъейихьай барайтта миллион гаргга, шера юккъера лаьрхIача цхьа миллиард сом совгIа экономи луш йола изобретенеши рационализаторски предложенеши.

Дунен Iилман-технически прогрессе советски халкъ хьалха латташ хилар къаьгга хьахьокхаш да космос караерзаеча карагIдаьнна Iалаьмате доккхий хIамаш. Пхи шу хьалхагIа мара доацаш, Октябра 40 шу дузаш, сигала яхийтар эггара хьалхара Лаьттан советски искусственни спутник. ХIаьта тахан Октябрьски революце 45 шу дуза ди вайца дездеш ва космосе аренашка а хинна, маьрша вай хьамсарча Лаьтта юха Iовесса виъ советски саг. Советски Iилманнеи техникаи карагIдаьнна Iалаьмате доккха хIама да Марс яхача седкъа хьа планеташта юкъе лела автоматически станци толаме сигала яхийтар.

(ДIахододар 3-ча оагIо тIа).

НОВКЪОСТА А. Н. КОСЫГИНА ДОКЛАД

Зимний караерзаяргара космос караерзаярга кхачар — селлара боккха гIа боахаш дода вай халкъ дIахьалхашкахьа!

Лаьттан тIарча деррига халкъашка Октябро дIахьекхар бокъонца сага товш дола халкъо бIаьшерашка сатийсар — эксплуатации лоали доацаш, тIемаши колониальни Iазапи доацаш дахилга — кхоачашде низ кхоачаргбар социализм мара ца хилар.

МАШАРГЕИ ПРОГРЕССАГЕИ БОДА НИКЪ СИЙРДАБОАХ ОКТЯБРА ИДЕЯША

Шерагара шу массаза доал къаьгаIа хьахьокх социализмо ший боарам боаццаш йола йоккхий торонаш. тIа-тIа дукхагIа керда позицеш йоах цо капитализмаца лелаеча яхье, адамле дегIаяра хьадда дола гIулакх хулаш латт цунах.

Вай идейни моастагIаша бIаьзза а эзарза а «къаденнад» а «мегаргдоацаш лаьр хIад» а яхаш хинна марксистско-ленински Iилма керд-кердача миллионаш болча наьха хьакъал чу дижад, цар идейни тешам а хинна дIаотташ латт. Цунна мукIарло де дезача кхаьчаб вай моастагIий а.

Кхоаненга хьеж вай: исторически перспективаш вай гIаддугаш я. Кхы тайпа да капитала мехкашкара гIулакхаш. Цига яьржай пессимизма, тешам бовра, капитализм хIалак хургхиларах сакхувш йола уйла. Из тIа-тIа чIоагIлуш йола социальни пессимизм гуш я дукхача Iилмахой, писателий, хIама лелалуш болча наьха, политическии паччахьалкхени деятелий уйлашка.

45 шу хьалха Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци хилар бахьан долаш хьахиннача кердача общественни системо шийца енай дунен халкъашта юкъерча гIулакхий керда принципаш а. Машара, цхьатаррарча бокъоний, халкъаш шоай лоIаме хилара, еррига паччахьалкхенаш шоай мукъах хилари цар суверенитети лархIара идеяшкара хьайоагIаш я социализма мехкий арахьара политика. Социалистически лагерь я сийлахь воккхача Ленина хьалхаяьккха тайптайпара социальни строяш йола паччахьалкхенаш машаре яхара принцип чIоаггIа хьаллоаттаер. Советски паччахьалкхено доазол арахьа леладеш мел дола гIулакхаш халкъашта юкъера машар чIоагIбара тIадерзадаь да. Советски Союз низ болашагIа ме хул, дунен халкъашта юкъерча вахарера цун лоархIам боккхагIа ме хул, дерригача дунен тIа машар хургхилара бола тешам боккхагIа ба.

Дунен социалистически система — капиталистически Iазап тIера дIакхессача а керда общество хьалъеш доахкача а халкъий шоай лоIамера содружество — дерригача дунен вахара юкъера лоархIам шерагара шерага дукхагIа лакхлуш ба.

Машар чIоаггIа хьаллоацаш йола фактор я тIема блокашта юкъе гIоргйоаца никъ лелабу дуккха паччахьалкхенаш. Цу паччахьалкхенаштеи социалистически содружестванеи юкъе вIаши сий дара, цхьатарра бокъонаш хилара, тешам хилара ларда тIа дика гIулакхаш эттад. ХIара шера империалистически мехкашка а дегIаухаш латт болхлой класси цун авангард — коммунистически партии керте латта машар беза низаш.

Цу тайппара, хьахиннай керда дунен тIом ца хилийта низ кхоачаргболча машар безача низий чIоагIа фронт. Из дац Октябра идеяш хувцамаш деш бола боккха низ хилара дола тешал?

Вай замалахь империализмах а ца хулаш, машареи прогрессеи идеалаш йоахкача дунен социалистически системах хулаш латт деррига дуне дегIакхувлаш йола фактор.

Советски Союза, Китайски Халкъа Республика вошал долча халкъаштеи социалистически дегIаахара новкъа гIолла долхача дерригача мехкий халкъаштеи юкъе лаьрххIа эттад социализма мехкий къахьегамхой овлангара хьашташ, пролетарски, социалистически интернационализма принципаш цаIаш хиларах кIоаргга социальни барт-цхьоагIо йолаш, кхотаденна дола керда гIулакхаш.

Социалистически мехкий вошал тIехьа барт-цхьоагIо хилароц цар шоайла вIаши новкъостал дарои аьттув боаккх къаман экономика дика дегIаахара а еррига дунен социалистически система дIахо чIоагIъяра а. Шерра экономически Iилма-технически бувзамаш хиларо Iалашду социалистически лагера деррига мехкаш планах а цхьатаррарча боараме а дегIаухилга. ВIаши экономически новкъостал дара Совет вIашагIъеллачул тIехьагIа из процесс сих а елар, цун гIулакхаш тоа а делар.

Доккхий толамаш даьхад промышленноста цхьадолча доакъошка халкъа боахама планашта координаци яра, машинаш еча, Iаьржачеи бос болчеи металлурге, кхыча доакъой производствана еш йола специализации кооперировании дегIайоалаяра. Дика гIулакх даьд вай мехкий энергетически системаш вIашагIтоха йолаярца. Баь боалаш латт Iалаьмате боккха гIирс — Волга бердий йистошкара хьайолаенна 4.200 совгIа километр малхбузенгахьа дIайода мехкдаьтта провод. «ДоттагIал»яхача цу мехкдаьтта провода цIеро ше а, кхы дикагIа хьокха ца дезаш, хьахьокх вошал дола социализма мехкаш вIашагIдувзаш долча гIулакхий чулоацам.

Цу лоархIамерча исторически процессе керда этап хьайийлар 1962 шера июнь бетта Москве хиннача коммунистическии болхлойи партей ЦК хьалхарча секретарийи вIаши экономически новкъостал дара Совета членаш долча мехкий правительствашта керте латтарийи совещане.

Цхьайолча хана эггара дукхагIа дегIаяьхкача капиталистически паччахьалкхенашта юкъерча торговле боарамал а тIехйоалаш, дикка лакхъеннай дIадахача шерашка цхьадолча социалистически мехкашта юкъера товарооборота масштабаш. Дунен социалистически системана чухьа специализации кооперации дегIа ме йоагIа. хIара шера тIа-тIа дукхагIа дегIаухаргба социалистически мехкашта юкъерча товарооборота боарам.

Цхьабакъда, из цхьанна тайпара а дац. капиталистически дуненцара торговли дегIакхувла безам бац Советски Союзеи вокх социалистически мехкийи яхилга. Хургдар кIезиг-дукха дикагIа гуш болча дуккхача капиталистически мехкий, цу даькъе Англе, Франце, Итале, Германе Федеративни Республика, Америка ВIашагIкхийттача Штатий доале латтача гIозарий викалаша дика кхетаду Советски Союзацареи вокх социалистически мехкашцареи торговли дегIайоалаянза ярг ца хилар, хIаьта цу гIулакха дикка къа а хьег. Цхьабакъда, новкъа дале а, иззаморгала йиш яц дунен торговлена юкъе дискриминаци кхухьачеи социалистически мехкашцара торговли хоадаяра шоай низ кхоачар дечеи цхьайолча малхбузехьарча паччахьалкхений правительстваех. Цу тайпара лоацача хьаькъалера политика ши система машаре яхара хьалашка мехкашта юкъера вIаши гIойле хургйола экономически бувзамаш шерделга дIадехаш долча объективни закономерносташта духьал латт.

Боахама гIулакхашта социалистически мехкаш вIаши гаргадахкара «интеграци» балаш йола политика духьалъоттае гIерг малхбузеневропейски монополисташ. Из хьадда хьагучаяьннай «юкъара рынок» хьаярца.

«Интеграце» политикаца лех цар экономически социальни гIулакхаш ца талхийтара дола молха, цун новкъостлца дIакъовла лерхI цар капитализма объективни экономически законий зулам, цунах доахка органически эйпаши лазараши.

Цхьабакъда, капиталистически «интеграце» къоаста а яц е къоастае йиш а яц хIанзарча капитализма вIашдухьаленаш дIаяхара проблемаш.

Американски монополеш а я иштта «юкъара рынок» хьаллоацаш. Уж духьала яц НАТО тIема машинага дIаухийтача рузкъай деррига дукъ «интегрированни» Европа белаж тIа дIатIадиллара. Цунца цхьана Вашингтон, кхера бахьан а долаш, кхераш я американски монополей цIенхаштта йола конкурент «юкъарча рынках» хилар. Иштта, империалистически паччахьалкхенашта юкъерча вIашдухьалений керда шод хьахул «интеграцена» гонахьа.

«Юкъара рынок» вIашагIъеллараша лечкъа а дац социалистически системана духьаларча экономически къовсама герз шоаш цунах де гIертилга. Цхьабакъда, вай цу човхамех кхераш дац. ХIанзара низий соотношенеш йолча хана социализм дIакъоастаяреи цунна блокада оттаяреи политика вIалла хьисап доацаш я.

Ший кхоачамашка, экономически потенциалага, промышленни производство дегIаахара темпашка диллача, капиталистически «юкъарча рынкал» тIехьа ца йисарал совнагIа, цул гаьнна хьалха латт социалистически мехкий доттагIле.

Шоашта мел эшар шоай рынкера хьакораде йиш а я кора а доагIа социалистически мехкашта. Царга кхоачамболлаш торонаш я шоай лоIаме дегIадахкара никъ лаьцача кхыча мехкашта тайп-тайпара новкъосталаш де а.

Новкъостий! Машари халкъий кхерамзлеи бахьанце лелабу къовсам дунен халкъашта юкъера лоаттам чIоагIа чоалхане болча хьал тIа лелабе безаш я Советски правительство.

Карибски форда районе Америка ВIашагIкхийттача Штаташа хьовзадаьча агрессивни гIулакхаша Iалаьмате боккха кхерам тессабар дуненна хIанз дукха ха йоаццаш. Юха а дунен халкъашта юкъера жандарм хила гIерт американски империализм, цо телхаду паччахьалкхенашта юкъерча гIулакхий законаш, юкъегIерт кхыча мехкий чурча гIулакхашта. «Низа позице» тIарча, тIема юхxe дIатIакхоачадаь гIулакхаш леладара империалистически политика эггара ирагIча дитта тIа дIатIакхоачадаьд дуне. Нагахьа санна тIом хуле, юххье денз цунах дунен термоядерни тIом хургхилар ца ховш малав.

Къовсама бахьан да капиталистически дунен къаьнара, чIоаггIа йохкаенна лард дIа ца ялийта, адамий общество прогрессивни дегIаухилга юхатоха гIерташ Америка ВIашагIкхийттача Штатий доалера гIозараш хилар. Американски монополей хьашташта из новкъа хиларах йитар США-с Кубера революци «къоабал ца еш» а.

Ший гIорваьннача баьччага Фидель Кастрога хьалхле а йолаш, керда вахар хьалдара новкъа эттад кубински халкъ. Ший лоIаме яха а дегIааха а, ший халкъана маэшшара дола политически а социальни а Iаьдал оттаде безам болаш я Куба. Из вIалла дувцилга а йоацаш Куба бокъо, хIара халкъа бокъо я. Нагахьа санна суверенни йолча цу халкъий бокъонех кхыдола мехкаш ка тоха гIерташ хуле, тIаккха вIаши гIулакхаш а леладеш маьрша дахилга хила йиш йоацача доал.

Советски халкъо га хьаллоац Куба турпалча халкъа. Вай новкъостал да а даьд, да а ду, дерг а да кортамукъаленна, ший лоIаме хилара, машара йола ший сийлахь бокъо карара ца ялийтара тIехьа латтача кубински халкъа.

Ший суверенитет карара ца ялийта Кубана магийтар духьа цун оборона чIоагIъяра Кубана новкъостал даьд Советски Союзо. Куба гIулакхашта юкъегIерта «къаьстта бокъонаш» шоай хилара хьакъехьа Америка ВIашагIкхийттача Штаташка гуччахьа пропаганда лелаеш хиларах из ца дича далалзар вай.

Дерригача адамашта тоам хиннаб, машара гIулакх, бIаьш а бIаьш а миллионаш болча наьха вахар, таьх олладелча санна, кхерамерча хьал тIа дIакхаьчача цу кхерамерча хана, из а вож а оагIув сабарах ца бохаш, бехктокхамах сакхувши хьаькъалеи хиларах, термоядерни тIом хьаргахьа тIеххьара гIа ца боаккхаш Iерах. Советски Союзанеи Америка ВIашагIкхийттача Штаташтеи юкъера тIом хинна Iергбацар из, из хургбар дерригача адамашта, лаьрхIа саг цаваллал, дукха доакъазал тIаяхьаш бола керда дунен тIом.

Дунен халкъаша даггара къоабал дир къовсам дIабаккхара Советски правительства даь гIулакхаш, хIана аьлча цхьаккха а гIа бац тIом соцабаргахьа боаккхача гIанал хьаькъалегIа. Духхьала Советски Союз, социалистически паччахьалкхе яр цу тайпара гIа баьккхар.

Америка ВIашагIкхийттача Штатий доалерча гIозарий йиш яцар термоядерни тIема хьадж ца кхеташ Iе.

Советски правительства теркал а яь хьайицар Америка ВIашагIкхийттача Штатий президента господина Кеннеде Кубана яь блокада США-с дIа а йоаккх, цун суверенитет цар чIоаггIа лоархIарг а я, Кубана чугIертилга дергдоацаш дута а дут Малхбузехьарча ах шара тIарча кхыча мехкаша а из дергда, аьнна яь заявлени.

Кубе низ бола тайпа герз дIанийсдара дош къоастадеча хана Советски правительствана дагалаьттар алхха цаI мара дацар: агрессораш чугIортарах Куба халкъ лораделга. США президента г-н Кеннеде дерригача дуненна хьалхашка США оагIонгахьара а, Малхбузехьарча ах шара тIарча кхыча мехкий оагIонгахьара а, цар территореш тIара а Кубана чугIортилга хургдац. аьнна чIоаггIа заявлени яьчул тIехьагIа Кубе ца эшаш да США правительства тIагIортама герз аьнна цIи тилла герзаш.

Хьан малагIчо яхар дир цу хьале? Вайна хетаргахьа, шинна а оагIоно укхаза хьаькъало яхар, машара эшар дир.

Бехке малав цу къовсама? Бехке яр милитаризм, Америка ВIашагIкхийттача Штатий агрессивни империализм я. Из яр Iалаьмате дукха адамаш хIалак де тарлургдола из къовсам хьалхьоабаьр.

ТIеххьара а компромиссаи вIаши уступкаш яреи ларда тIа цу къовсама ирал хIанз дIаяьккхай, цIенбаь из дIабаккхара переговораш еш а я.

Цхьабарашка оалалургда: е йоагIалийтеш уступкаш? Вайна хетаргахьа шинна а оагIоно уступкаш е йоагIар, хIана аьлча уж вIаши еш уступкаш я, из хьаькъалера компромисс я. Дерригача халкъий хьашташта маэшшара компромисс я из, хIана аьлча цун ларда тIа дIабаькхар дунен термоядерни тIема кхерам.

ВIаши гIулакхаш а леладеш маьрша дахара ленински политика яхар да, вай планета тIара вIаши моастагIал долча шин система — социалистическичои капиталистическичои — тIемаш доацаш, вешта аьлча, цхьана яха шоай йиш хилара мукIарло дар. Из я компромисс, из я вIаши ю уступка. Цо хьалхадоах къовсамера гIулакхаш тIемашца а ца къестадеш, вIаши гIулакхаш а леладеш машаре дахара, машаре яхь лелаяра принципаш тIара переговораш яра наькъаца къестаделга.

Малхбузехьарча хIама отташ долча гIозараша тIагIертаду социалистически мехкашца дIахо а «чIоагIа», «компромисс йоацаш йола» политика лелаелга. Цу тайпарча «чIоагIало» тIемага, термоядерни хIалакалга кхоачаде тарлургхилар бIаргадов хала дац. Ерригача паччахьалкхенашта юкъе боарраме гIулакхаш оттадара йола духьаленаш сов а ца йоахаш, нийсса кхыча бесса, дIаяха еза хIанз. Цо Iалашбергба лаьттан тIарча дерригача халкъашта хьаштдола машар.

ХIанз адамашта хьалхашка латтача эггара ирагIча проблемаех цхьа проблема я германски гIулакх машаре цхьалхадоаккхилга, Европе чIоаггIа машар Iалашбара дIоагIа да из.

Германски машара договора кулгаш яздалца йолча хана вIалла дагадоха а дезац малхбузенгермански милитаристаша реванша планаш ютарг ма йий аьнна. Тахан юха а ший кара низ бола тIема машин я Малхбузехьарча Германега, керда тIема авантюраш кийчъяра цо тIа-тIа дукхагIа лоаттаду наьха а материальни а кхоачамаш. Малхбузехьарча Европа эггара доккхагIча тIема низех цхьа низ ба хIанзлехьа а бундесвер. НАТО ядерни кхоачамага тIа-тIа чIоагIагIа гаргаух цун кулгалхой. ХьалхагIа, дунен шоллагIа тIом кийчбеча юкъагIа санна, Европа карта юха а хувцилга дIадехаш я германски империализм, хIаьта цун идеологаш юха а кертагIа доахаш ба «йоккхача Германе» гитлеровски тувлаеннача пропаганда тIехьадисаь хабараш.

Малхбузенгермански реваншисташа хьувзадеча гIулакхаша Германски Демократически Республиканеи социалистически кхыча мехкаштеи духьалара провокацеш хаддаза духъювла хьаст а баь дIаоттаьй Малхбузехьара Берлин. ГIулакх кхы дуккхаза а кIоаргагIча хьу социалистически паччахьалкхен — Германски Демократически Республика — дега юххе Iойилла НАТО тIема база Малхбузехьара Берлин хиларо.

ХIанз дукха ха йоаццаш бундестаге ше правительственни заявлени еш ФРГ-а канцлера Аденауэра белгалдаьккхар, ший правительствас «немецки халкъ ца дезаш даь хIама» лоархIаргда моллагIча паччахьалкхено а Германски Демократически Республикацарча машара договора кулгаш яздара дакъа лацарах, аьнна. Машара договор — из да немецки лаьтта чIоаггIа машар бахьаш дола договор, немецки халкъа а кхыча халкъашта а дикадар хилча ца дезача наха мара, Европе тIемал тIехьагIарча кхохкамах шоай кулгаш дIоахде ловраша мара духьале ергьяц из договор оттадара.

Цунца хьашт доагIача дерригача мехкашта бокъонца из ловш хуле, цхьанна мехка е мехкий группа хьашташта а сийна а дала цхьаккха зе а доацаш де йиш йолаш да германски гIулакх машаре цхьалхадоаккхилга яхаш кхайка а даьд, кхайка а ду Советски правительствас. Дунен халкъашта юкъера къовсаме латта гIулакхаш шинна а оагIонна из ловш хуле, вIаши мегтайпара тайпара къоастаде йиш йолга бакъду хIанз дукха ха йоацаш Лаосеи Малхбузехьарча Ирианеи дешай хьакъехьа толамца чакхъяьннача переговораша.

ДIабахача тIема дукъ лайнача кхыча халкъашта а санна, советски халкъана лов, хьада йоацача цхьан ханна тIехьа ца а доахаш, таххане а германски агресси юха хург ца хиларах бола чIоаггIа тешам шийга кхачар.

Новкъостий, вIаши довнаш дарга а наьха цIий Iодахарга а дIа а кхоачаш, китайско-индийски доазон тIа хинна хIама чIоагIа новкъа да советски халкъа. Из къовсам пайдана ба тIом хьоабе а Китаяи Индеи Iалаьмате доккхача халкъашта юкъера бIаьшерашкахьа латта доттагIал дохаде а шоай низ мел кхоачар деш болча империалисташта.

Мехкара демократически низаш тоIаде. дIа ца кхетара позице тIара а яьккха агрессивни тIема блокашта Инди дIамархIа кхосса гIерташ дола Индера демократена духьалара гIозараш шоай гIулакхашта пайда эца гIерт тIема угара эоаттамах.

Вай лерхI, тIом саца а сацийта, хьаькъалерча ларда тIа Инденеи КНР-неи юкъе переговораш йийча нийса хургдар, аьнна, овлан тIара вIашдухьаленаш, гергача истола гонахьа Iо а хайша къоастаде йиш йоацаш гIулакхаш царна юкъе ца хилар теркал дича-м муххама а. Цу тайпара переговораш сихагIа ме йолалу дукхагIа пайда баргба цу мехкий халкъашта, дукхагIа пайда баргба машара гIулакха.

Советски Союзо адамашта даьча эггара лоархIамерча дикача хIамаех цхьа хIама да В. И. Ленина социализма идеал аьнна долча, еррига паччахьалкхенаша герз дIадоаккхилга чакхдаккхара тIехьа леррагIеи кIорда ца деши къовсам лоаттабар.

Кхо шу хьалха ООН-а трибуна тIара новкъоста Н. С. Хрущева дIакхайкаьча массане а деррига а герз дIадаккхара программах дерригача халкъаша нийса лаьрхIар чIоагIача, бохаргбоацача машара никъ. Хьаьнача лаьтта дIабийна дика фийдика хьалтIабаларах тарра, Советски Союза цу инициативо а дийндир халкъий сийлахь-доккха хьинар, уж хьалгIовттадир массане а деррига а герз дIадаккхара тIехьа лоаттабеча къовсама. Герз дIадаккхара гIулакха тIеххьара а баргболча толама кIезига лоархIам болаш дац из.

Герз дIадоаккхилга дунен халкъашта юкъерча политика дош хинна Iац тахан — из дерригача халкъий эггара лоархIамера гIулакх да. Хьинаре, хоадам болаш къовсам лоаттабарца халкъашка йиш я империалисташка герз дIадаккхийта, хIаьта цар из де а деза. Массане юкъара машар Iалашбара радикальни а тешаме а никъ из хиларах тарра, дIахо йодача хана а хургья Советски Союз массане а деррига а герз дIадаккхара проблемаш мамогга сихагIа къоастаяра чIоагIа тIакхувш.

Ши-шегIа ха дезаш да, дунен халкъашта юкъера гIулакхаш кхохкаденна латтача хьале, машараи халкъий кхерамзленнеи империализм духхьала тIагIертача хана Советски мехка, еррригача социалистически лагера тIемах лораялара низ чIоагIбара уйла ца еш вайга Iе йиш йоацилга. Массане а герз дIадаккхаргахьа практически гIа баккхалца йолча хана, цхьане сатувса дезац вай воаш цхьанне герз дIадоаккхарг ма дий, аьнна. Машари халкъий кхерамзлеи йохае бенна моллагIаш а бохабеш юхатоха массаза а Советски Союз кийча хилийтара йоакхо ца еш Iийча халкъа хьалхашкара, дерригача адамашта хьалхашкара ший декхар кхоачашдацар Коммунистически партеи Советски правительстваси. Дунен шоллагIча тIема опыто советски наха хьалхадоах молха декъа лоаттаде дезилга.

Парте даиман йоакхо еш хиларах, дерригача советски халкъо ший низ тIабахийтарах эггара толашагIа дола, хIанзара герз долаш, хьаштдоллаш вола агрессор вохавара мел эшар долаш да вай сий дола Герзашцара Низаш. Дерригача халкъа дукха безаш бола советски тIемахой фелал йолаш лорадеш ба вай Даьхен сийлахьа доазонаш. Царца оагIув а болаш тIема посте латт вошал долча социалистически мехкий герзашцара низаш.

Шийна кIалха чIоагIа лард йолаш да кхоаненах бIубенна вай хилар. Советски правительствана керте латтача Н. С. Хрущева дуккхаза а кертагIа даьхача тайпара, вай теш адамий хьаькъалах, теш халкъашта юкъера мелла чоалхане йола проблемаш а машара наькъаца къоастае йиш хиларах.

* * *

Новкъостий!

45 шу дIадаьннад Октябра идеяша дикагIча кхоаненга бода никъ халкъашта сийрдабоаха. Дега ондо еши безаши вай мехка бIарахьеж дерригача дунен болхлой класс, лаьттан тIара беррига къахьегамхой. Дерригача дунен гIулакхашта тIехьтIехьа дукхагIа лоархIам болаш да Советски Союза толамаш, коммунистически общество хьалъеш воаллача хIара советски саго ший беррига низ тIа а бахийта хьегаш дола къа.

Коммунизм хьалъяра са советски халкъо хIама хьадеш беча балха дегаш ураувттадер а из вIаштIехьдоахар а сий дола Советски Союза Коммунистически парти я. Цо ший мугIараштa юкъе чуззаб советски халкъа дикагIа бола къонгаши мехкарийи, шийна гонахьа кхотадаьд советски общества деррига творчески низаш. Ший гIулакхашца, цIаккха ноакъзара ца йоалаш марксизмана-ленинизмана ше тешаме хиларца цо шийха боккха тешам болийтаб дунен халкъашта юкъерча беррига коммунистическии болхлойи болама. Ший еррига опыт, ший деррига Iалаьмате доккха хьинар цо дIател халкъий гIулакха.

Ленински новкъа толамгара толамга вай парти дIакхувл гIулакхашца чIоагIъенна йолча цун кормче — тешамера ленинец Никита Сергеевич Хрущев керте латташ йолча КПСС Центральни Комитето.

Даькъала хилда Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 45 шу дизар!

Сийле хийла коммунизм хьалъеш доаллача сийлахь-доккхача советски халкъа!

Тоалойла социалистически халкъий низ бола доттагIле!

Сийле хийла Советски Союза Коммунистически парте!

Даькъала хилба толам боахаш бола марксизма - ленинизма хьехам!

(Нов. А. Н. Косыгина докладага чIоагIа уйла тIаяха ла а дийгIар, дуккхаза а чIоаггIа, дIаьхдаь тIоараш а дийттар. Доклад йистеьнначул тIехьагIа Сийлахь-боккхача Октябра сийна, Советски Союза Коммунистически парте сийна даггара тIоараш детт зале).

РЕСПУБЛИКА ГОРОДАШКЕИ ЮРТАШКЕИ

Iуйрийна 7-ча ноябре чIоагIа догIа дийлхар. Цудухьа Грозне демонстраци хиланзар. Цхьабакъда, ЦIей массанахьа а хоалуш дар цу дийнахьа. Проспекташ тIа, майданаш тIа, клубашка, культура ЦIеношка лепаш яр цIе байракхаш, хозаш дар иллеш, ашараш. Города къахьегамхоша дездора шоай ЦIей.

МАГIАЛБИК. Чкалова цIерахча клубе 7-гIча ноябре берригаш а дегаш гIоздаьнна а болаш чакхъяьлар митинг. Цига нах вIашагIкхийттача къамаьлаш дир КПСС горкома секретара нов. Санькос, «Малгобекнефта» шоллагIча мехкдаьтта промысла заведующе нов. Орехова, «Ингушский» совхоза партийни организаце секретара нов. Гетагажева, кхычар. Цар дийцар цIаккха ца хиннача тайпара советски халкъа творчески хьинар айденна хиларах, МагIалбика къахьегамхоша коммунизм хьалъяра юкъе шоашкара доагIаш дола дакъа лоацаш хиларах.

ЦIейна хетадаь сакъердамаш увтгадаьд клубашка, цIаккха а дицлургдоаца революцен гIулакхаш гойташ дола кинофильмаш хьекхад.

НАЬСАРЕН-ВОКЗАЛЕ. Къахьегамхой митинге къамаьлаш дир КПСС райкома секретара нов. Хаматханова, керда юллача электроинструментий завода инженера нов. Сагова, педагога нов. Сигачева, больницерча керттерча лоро нов. Горчханова, «Назрановский» совхоза механизированни звено звеньевой нов. Албогачиева, кхычар. Митинг чакхъяьнначул тIехьагIа культура ЦIагIа дукха йийкар ашараш, сакъердаш а иллеш доахаш а бар кагирхой.

ГУДЕРМЕС. Дегаш гIоздаьннеи гIадбахаи болаш дездир Гудермеса районерча къахьегамхоша Сийлахь-боккхача Октябра 45 шу дуза ди. Массе юрта, совхозе, предприяте собранеш хилар Октябра сийна лаьцача социалистически яхьа итогаш яра хетаяь.

Шоай дезал а тIехь бIаьш машинисташ, ремонтникаш гулбелар Гудермесски локомотивни депо Красни уголоке. Октябрьски социалистически революце 45 шу дизара хьакъехьа доклад йир депо начальника декхараш кхоачашдеш волча нов. Краснощекова. Предприяте коллектива толамаш белгалдаьхар докладчика. Къаьстта дика болх баьб локомотивай машинисташеи цар помощникашеи. Ер шу доладелча денз беза мухь тIаболаш эзараш поездаш йигай цар, царца дIабихьаб планал совгIа 2,5 миллион тонн мухь.

ЦIейна хетаяьча собране дикагIа болх баьча 90 сага премеш елар. Царна юкъе ва машинист-инструктор нов. Мысовский, машинисташ новкъостий Хударов, Дмитриев, машиниста помощник нов. Бережной, слесараш нн. Канаев, Колганов, кхыбараш.

ОРДЖОНИКИДЗЕВСКАЯ. Деза цIей дог гIоздаьнна белгалдаьккхар Сунжерча колхозий ахархоша. Станицена юккъе, районни культура ЦIенна хьалхашка гулбелар бIаьш нах — колхозхой, предприятешкара болхлой, педагогаш, дешархой.

Дезача денна хетаяь митинг хьайийлар райисполкома председатела нов. Доненкос. Доклад йир КПСС райкома секретара нов. Горошкос. Цул тIехьагIа шоай коллективай балха толамаш дийцар ЦIеча Эскара цIерахча колхоза свинарка нов. Крымцовас, районий юкъара гIишлош еча организаце болхлочо нов. Дымченкос.

Саррахьа культура ЦIагIа цIей дездеш доккха концерт оттадир художественни самодеятельносто.

ШАЬЛА. ДерзагIа делхаш гуйран догIа да, хIаьта а шаьлахой цIейцара чам боабац йоачано. Майдан тIа гулбелар совхозийи предприятейи бIаьш болхлой, специалисташ, учрежденешка гIулакхе бола нах. Царна юкъе ба гIорбаьнна бола хьажкIаш лелаераш новкъостий Джамалаев, Зармаев, Зубайраев, Дадаев, районе дикагIа бола доярхкаш нн. Шахидова, Исраилова.

Дуккхача наьха митинге къамаьл дир Шаьла райисполкома председатела нов. Атиева. Гулбеннараштa цо дийцар Октябрьски революце, къахьегамхошта фу деннад, хьамсарча Коммунистически парте XXII-ча съезда решенеш цар мишта кхоачашъю.

ЧIоаггIа ладийгIар наха цIи хезача хьажкIаш лелаечо Джамалаев Татас даьча къамаьлага.

— Йоккхийча къахьегама коталонашца накъа даьхкад вай Октябра 45 шу дизара, — аьлар цо. — Цхьабакъда, дIахо кхы а доккхагIа толамаш даха деза вай!

Гулбеннараш даькъала бувцаш къамаьл дир райпромкомбината бондара нов. Кагирова, комсомола райкома секретара нов. Ирисханова, Шаьларча юкъерча школа 9 классерча дешархочо Зангаевас, кхычар.

Шоай социалистически Даьхе хьакхелла ди дездеш бийсанга бахар шаьлахой.

УРУС-МАРТАН. ЦIей тIакхачале хьалхагIа дезача денна хетаяь собранеш хилар совхозий массайолча отделене, предприятешка, учрежденешка. Шоаш даьха толамаш дийцар района къахьегамхоша, хестабир Октябра сийна лаьцача яхье котало яьккхараш.

ХьатIаэттар 7-гIа ноябрь. Урус-Мартана юрта юккъера майда дезача денга хоза кийчъяь я. Парте райком, райисполком, юкъера школа чуйолча цIеношта хьалхашка хьалтеха доахк транспаранташ, плакаташ, лозунгаш, Владимир Ильич Ленина, Коммунистически партеи Советски правительстваи кулгалхой портреташ.

Ди IотIаелхаш доллашехьа а, болхлойи гIулакхерча наьхеи колоннаш кхаьчар укхаза. Iуйрийна 10 сахьат даьлча хьайийлар Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 45 шу дизара хетаяь къахьегамхой митинг. Районера болхлой, гIулакхера нах, интеллигенци дерригача халкъа цIейца даькъала бийцар парте райкома секретара нов. Джанар-Алиева.

Къахьегамхой даькъала бувцаш митинге къамаьл дир «Горец» яхача совхоза директора нов. Божкос, комсомола райкома секретара нов. Джабраиловас, кхычар.

Сийлахь-боккхача Октябра 45 шу дизара хетаяьча митинго хьахьекхар Урус-Мартана района къахьегамхой хьамсарча Коммунистически партена, Советски правительствана гонахьа кхотабенна хилар, КПСС XXII-ча съездо советски халкъа хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашде кийча хилар.

Доазол дехьара

Октябра 45 шу дуза ди доазол дехьа дездар

Вай мехка халкъашца цхьана Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 45 шу дизар дездир прогрессивни мел долча адамаша. Социализма байракхашца долхача мехкий къахьегамхоша цIейна хетадир къахьегаме шоашта карагIдаьнна хIамаш, митингашкеи собранешкеи хьахьекхар Октябре даьхенцара доттагIал чIоагIде, дерригача дунен тIара машар бахьан долаш Советски Союзаца цхьана къовсам лоаттабе лаьрхIа шоаш хилар.

Къахьегамеи политически хьинар чIоаггIа айдаларца накъа дера болгарски халкъ Октябра 45 шу дизара. Укх шера цIей дезделга цхьана нийсденнад болгарски халкъа вахар чухь доккха хIама а хинна дIаэтта БКП VIII-гIа съезд хьаелларца.

Соферча 9-гIа сентябра исторически майдан тIа цIей дездеш хиннача дуккха эзараш болча къахьегамхоша дIайолайир болгарски халкъа советски халкъацара вежарий доттагIал къьгга хьахьокхаш йола демонстраци. ЦIей дездеча дакъа лаьцар БКП VIII-ча съезде яхача, КПСС ЦК Президиума члени КПСС ЦК секретарьи вола М. А. Суслов керге латтача КПСС делегаце. Къахьегамхой демонстрацеш хилар Варне, Пловдиве, Русе, кхыча городашка.

Пекине, «Хуайжэньтан» яхача зале хилар китайски столица общественноста торжественни собрани. Октябрьски революце 45 шу дизара хьакъехьа доклад йир КПК ЦК члена, китайско-советски доттагIлен Центральни правлене председатела заместитела У-Юйчжана. ЦIейна хетаяь митингаш яьй Пекина дуккхача заводашка, фабрикашка, дешара заведенешка.

Турпалерча Кубай столицерча — Гаванерча эзараш болча бахархоша дакъа лаьцар Сийлахь-боккхача Октябра 45 шу дизара хетаяьча собране. Президиуме бар республика президент Освальдо Дортикос, Кубай вIашагIкхийттача революционни организацей къаман хьалхлен членаш, СССР Министрий Совета Председатела хьалхара заместитель А. И. Микоян.

Ший цIей санна белгалдаьккхар кубински халкъо 7-ча ноябра ди. Мехка массанахьа а чакхъяьлар дуккхача къахьегамхой собранеш. Къамаьлаш даьраша белгалдаьхар дерригача халкъий машар, лоIам, суверенитет бахьан долаш лоаттабеча къовсамера Советски Союза лоархIам Iалаьмате боккха хилар. Цу дезача дийнахьа кубински халкъо цIаькха а массава саг раьза а волаш хьакхайкадир кубинскии советскии халкъашта юкъера доттагIал дохаргдоацаш хилар. Советски Союз бокъонца вола Кубай доттагIа я.

Хоастам хилба сийлахь-боккхача Октябра! Даькъала хийла цIаккха лергйоаца Октябрьски революце идеяш! Уж дешаш да Польшерча хIара къахьегамхочунгара хьахозараш. Уж дешаш дийцад хIара собране, нах вIашагIа мел кхийттача, мехка цIей дездеш мелйолча моттиге. уж яздаьд Польски газетий оагIош тIа. Дукха нах бар укх деношка Варшаверча, Краковерча, Поронинерча, Белый Дунайцерча Ленина музеяшка. Октябра 45 шу дузача дийнахьа къахьегамхой ухар 50 шу хьалхагIа сийлахь-воккха Ленин вахаш а болх беш а хиннача моттигашка.

Октябра цIей дездар Чехословаке нийслу чехословацко-советски доттагIлен бутт дIаболабаларца. Эггара чIоагIагIа цIей дездеш йола моттиг яр Прагерча бIаьш эзараш болча наха дакъа а лоацаш йоккха демонстраци хинна Староместски майда. Манифестацеца дакъа лоацаш хиннараша дIайха моаршал телар ЧССР партеи правительстваи кулгалхошка. Манифестаце хиннараша гIадбаха тIоараш а детташ тIаийцар советски халкъага вошал тIехь яйташ йола послани. Из хьеннай чехословацко-советски доазонгахьа йодача доттагIлени машареи эстафете дакъа лоацаш хиннарашка.

ГДР массе округерча къахьегамхой викалаш 6 ноябре Берлине цIей дезде вIашагIкхийтар. 7-ча ноябре Трептови Панкови яхача районашка баьхкар эзараш бола берлинцаш гитлеровски фашизмана духьала лоаттабаьча къовсаме шоай синош дIаденна турпалера Советски Эскара тIемахой дагабохар духьа. Трептовпарке советски тIемахошта дегIача манументальни памятника юхе зизаш дехкар СЕПГ ЦК-агара, ГДР Министрий Советагара, халкъа палата Президиумагара, предприятеи учреждениейи дуккхача коллективашкара. Дезача ден сийна Берлинерча советски посольстве яхар ГДР кулгалдеча деятелий группа.

Политически комитете

НЬЮ-ИОРК, 9 ноябрь. ТАСС корреспондента В. Петрусенкос хоам бу:

КIезига дегIадаьхкача мехкашта новкъостала США, Англе, СССР тIема бюджет кIезигьяра чотах ВIашагIкхийттача Къамий Организацега цхьа миллиард доллар ахча лулда — из кхайкарал дир кхаь пачхахьалкхенга Цейлона викало Г. П. Малаласекера ООН Генеральни Ассамблея XVII-ча сессе Политически Комитета селхан Iуйрийнарча заседане. ВIашагIкхийттача Къамий Организаце гIолла кубински кризиса нормализаци яра гIоне Советски правительствана керте латтача Н. С. Хрущевеи США президента Дж. Кеннедеи дIадоладаь гIулакх даькъала дийцар оратoро. Председателa Хрущева, аьлар цо, моллагIа лоадам боацача гIулакхо керда тIом хьоабе тарлулга гуча а доаккхаш, нийсеи цIенеи дIадихьар из гIулакх. Бразиле аьннача бесса, Африкеи Латински Америкеи атомни зонаш ца хилийтара йола проекта резолюци раьза хинна хьаллаьцар Цейлонски викало. ХIаьта а, аьлар цо, цигарчул кхерамегIа да Европера гIулакх, цудухьа цIаькха а Рапацке планага хьежача бакъахьа да.

ДIахо къамаьл даьча Англе викало Годбера аьлар, ший делегаци Цейлона предложенешка дикка хьожаргхилар.

Латински Америке, Африке атомни зонаш ца хилийтара Бразиле еннача резолюце проекта соавтораш хила раьза хиннай Боливии Чилии, аьнна хоам бир Бразиле викало Аринос де Мелло Франкос.

Иштта я цун оамал

Кхо шу мара дац Нина Торшинас № 5 йолча барзкъаш тегача фабрике болх бу. Шу совгIа ха я цунна коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи енна.

Фабрике буфете ше болх беш цо кхетадир ший моттиг цехе мара йоацилга. Цун дехар кхоачаш а даь фабрика администраце ученицалла хьайийцар Н. Торшина. Дукха ца говш мотористка болх а Iомабаь машина тIа болх бе йолаелар из. ХIанз, хетаргахьа, цунна болх бе ца ховш цхьа машин а яц фабрике.

— Дошо кулгаш да Нинай дараш, — йоах цох новкъосташа. Из иштта да, цо шин станока тIа болх бу. Болх бе ца ховчарна новкъостал ду Нинас. Кхоачамбоацарий терко ца еш тIех ялац санитарни дружинник йола Торшина Нина.

Художественни самодеятельносте дакъа а лоацаш цо цунна юкъебоалабаьб Р. Чернова, А. Сумская, Т. Кочерян, кхыбараш а.

Нинас болх беча бригаде бац шоай сменни нормаш кхоачаш ца еш бола болхлой. Бригаде къахьегама овсарле 9 процент лакхъеннай. Даьхача балха толамашка хьежжа царна еннай карара кара тела ЦIе байракхи ахчан совгIати.

Октябра 45 шу дузача деношка Коммунистически къахьегама сийлен цIи елар царна.

С. ЧУХАРЕНКО.

Узбекски ССР. 60 гектарах хIаране тIара 50 центнерал кIезигагIа боацаш боамби баккхар — иштта да укх шера Ташкентски областа Букински района Ахунбабаева цIерахча колхозерча, КПСС XXII съезда делегат Социалистически Къахьегама Турпал Саодат Гульахмедова керте латтача бригада тIаийца декхар. ХIара гектара тIара 30 центнер боамби хьа а баьккха, боамби кийчбеча пункташка из дIа а бахьийта, паччахьалкхенга боамби бохкара план ханал хьалха, 15-ча октябре, кхоачашйир дикагIа йолча коллективо.

Боамби чуэца болабелча денз С. Гульахмедова ше чуийцаб хIанзлехьа 90 тонн совгIа боамби.

Сийлахь-боккхача Октябра 45 шу дизара сийна чIоаггIа социалистически яхь яьржай бригаде. Шоаш тIаийца декхар цу белгаларча ден сийна 5-ча ноябре кхоачашде соцам баьб боамби лелабераша.

Сурта тIа: Саодат Гульахмедова. К. Разыкова сурт. ТАСС фотохроника.

ХIАРА КХОАЛАГIВАР— РАЦИОНАЛИЗАТОР

Мехкдаьтта доахачеи газовии промышленноста Управлене Центральни ремонтно-механически завод коммунистически къахьегама предприяти я.

Заводо арахецаш йола мехкдаьтта оборудовани, механизмаш, запасной оатхалаш, мехкдаьттахошта эша инструменташ вай мехка меттел доазол дехьа а йолх. Укх шера 10 бетта дунен тIарча дуккхача мехкашка яхийтай заводо ший продукци.

Уж толамаш даьхад заводо керда техника, толашагIа йола технологи, къахьегама овсарле лакхъяра тIаерзаяь рационализаторски предложенеш производствана юкъехкахьар, производственни процессашта механизаци яр, арахецача продукце дикал лакхъяр бахьан долаш. Масала автоматически электросварка йиш хилийтай сварка яра болх сихбе, цун дикал лакхъе.

План толаме кхоачашъяра доккха новкъостал ду завода рационализатораша. Укх шера 10 бетта 175 рационализаторски предложени еннай цар, царех 103 производствана юкъе а йихьа, 400 эзар сом кходаьд. Заводе хIара кхоалагIа вола болхло рационализатор ва. Укх шера баьча рационализаторски балха хьокхамаш соахкарчарел дуккха а дикагIа да.

Рационализацеи изобретательстваи даькъе хьокхамаш дика хиларах халкъа боахама Совето кхозза преми еннай завода. Тха дикагIа бола рационализатораш ба А. Петренко, А. Миучев, В. Камупин, кхыбараш.

Рационализаторски предложенеш балха юкъеяхьаро заводага йиш хилийтай къахьегама овсарле лакхъяра план 104,5 процент кхоачашъе.

ТолашагIа йола завода новаторий балха опыт йоаржаяр духьа дукха ха йоаццаш новатора ди оттадир заводе. Шо-шоай специальносташта бекъа а бенна вIашагIкхийтар завода болхлой шоай новкъостий балхага хьажар а цар опыт шоашта хьаэцар а духьа. Болхлошта хьалхашка къамаьлаш даьча инженераша Сиетскова, Петренкос, Голубкова, Олейникова, кхычар дийцар новатора ди оттадара маIан, советски Iилманеи техниканеи карагIдаьнна дика хIамаш. Цул тIехьагIа къамаьлаш даьча токараша Штокмана, Богашева, Саблукова, фрезеровщика Косенкос, электросварщикаша Морозова, Инютина дийцар шоаш балха тIа лелаеча толашагIа йолча методех, балхаца хьахьекхар шоай методаш. Пайдана долаш дукха хIамаш Iомадир завода болхлоша цу дийнахьа шоай новкъосташкара.

В. БОЖЕДОМОВ,
ЦРМЗ производственни отдела начальник.

П. ГРОМОВ,
рационализаце инженер.

СВЕРДЛОВСК. «Уралэлектроаппарат» яхача завода болхлойи специалисташи духхьашха хьае Iомабеннаб 120 эзар киловатт-ампер низ болаш йола, юххьанцара напряжени 220 эзар вольт йола кхаь фазан автотрансформатораш. Хьалхара трансформатор хIанззе а заводе тохкамбеш я.

СУРТА ТIА: тохкама кийчъяьча низ болча трансформаторга хьожаш боахк.

А. ГРАХОВА сурт. ТАСС фотохроника.

ПЛАНАЛ СОВГIА— ЭЗАРАШ ТОННАШ

Дикача толамашца накъа баьхкар Октябра 45 шу дузача денна «Сунжанефта» нефтепромысла управлене эксплуатационникаш. Мехкдаьттеи гази яккхара 10 бетта план кхо ди хьалха кхоачашъяьй цар. Планал совгIа эзараш тоннаш «Iаьржа дошув» дIаделар цар Даьхенна.

Укх шера 957 рационализаторски предложени балха юкъейихьай эксплуатационникаша, 209 эзар сом ахча кходаьд цар.

Иштта бетта план 5 ди ханал хьалха кхоачашйир мастера П. Еремеева кулгалдеча бригадо.

Денгара денга дукхагIа мехкдаьтта доаккх «Сунжанефта» эксплуатационникаша, лакхъю къахьегама овсарле. Соахкарча шераца нийсдича 4 процент лакхъеннай къахьегама овсарле.

«Сунжанефта» эксплуатационникаша лаьрхIад 25 декабре шера йола план кхоачашъе.

И. ПЕТРУХИН.

65 ЭЗАР ТОНН ШУРА ЯККХАРА

☆☆☆

Сенга хьеж нов. Амедов

Денгара ди массаза доал шура кIезигьеш латт Урус-Мартана района «Красноармейский» совхоза шоллагIча отделене.

Шура кIезигьяра керттера бахьан доахан кхоабаш ца хилар да. Iуйрийна 7 сахьат даьлча денз делкъал тIехьагIа 4 сахьат даллалца даа хIама доацача аренашка доажаду уж.

Сайрийна чудаьхкача кIеззига барда а молабийя массехк свекла хьалхашка а тессе юха Iуйранга доах доахан. ТIаккха лургйий цар шура? Цудухьа шоашта доакъар долча хана дийнахь-бус 10 килограммал тIех шура луш хинна доахан низткъа мара 4 килограммага кхачац.

Доахан ишта кхаба йиш яц. Чу а оттадаь шортта силос, йол, свекла а луш леладе деза детта доахан. Бакъда, отделене управляющи волча Амедов Джабраила хIанз а бокъо еннаяц доахан чу а оттадаь рационах кхаба.

— Лоа IотIадила-м хIанз а гаьна да вайна, оал цо хьайбаш леладерашка. — Из да доахан лоа диллача мара чуоттадергдац яхилга.

Управляюще дIахьо никъ нийса боацилга хов ферма бригадир волча зоотехника Исламов Рамзана. Цу кьакъехьа массехказа къамаьл даьд цо управляющега. Цхьабакъда, цунах хулаш хIама дац.

Iалаьмате во тоаяьй цига хьайбай помещенеш а. ДукхагIа долча корашка бIалгаш дац, доаханна кIал теха ий деха да, сигалара седкъий дагардулург долаш тхов ба.

Балха говзал йолаш цIи хеза дояркаш ба цу ферма тIа. Царех я дуккха шерашка дояркалла болх а беш хIара шера доккхий къахьегама толамаш доахаш йола доярка Арсемикова Марет. ДIабахача 10 бетта хIара фуражни Iаттагара 4065 килограмм шура яьккхай цо. Цу тайпара хьокхам вай республике а дукха бац. Бакъда, 1500 килограмм мара ца йоаккхаш а дояркаш ба ферме. Цу цифраша хьахьокх цигарча дояркай болх цхьатарра дика ца лелилга. Цудухьа массаболча специалистий декхар да хьалхле лелаечар балха говзал массанена дIайовзийтар.

Во лел цу ферме агитационно-массови болх. Цигарча ЦIеча уголоке даьсса пенаш мара хIама дац.

Ер шу чакхдала дукха ха йисаяц. ХIаьта цар хIанзчул тIехьагIа де дезараш дукха да. Укх юхейцсача хана ферма беррига болх лерттIа тоабара берригa низ тIабахийта беза отделене кулгалхоша.

З. ГЕЛИСХАНОВ.

ЦУДУХЬА ЛЕДАРА ЛЕЛ ТХА ГIУЛАКХАШ

Курчалой района «Путь к коммунизму» яхача колхозо шура яккхара шера план тIехкхоачашъе торонаш йоллашехьа а 69 процент мара кхоачашъяьяц ший план хIанз а. Iуйрийна 9 сахьат даьлча хьайбаш чудоахка моттиг яьсса хул, хIаьта доахан ара буц йоацача хьаллехка гул а дале латташ хул. Хьайбашта кхоачамбалла силоси гIожа доакъари да колхозе, хIаьта а хьайбашта из дIадилла йиш йолаш дац, хIана аьлча, колхоза председатело бакъо лац силос хьа а йийла хьайбаш кхаба, — йоах ферма заведующе н. Ахматова. Цудухьа доахан ди тIехьа гIеллу, шура кIезиглу. Октябра хьалхарча деношка деннеи буси 450 килограмм совгIа шура йоаккхар, хIанз 300 килограмм мара яккхац. Из гIулакх кхы а вогIа латтаргда хьайбаш иштта кхоабе. Хьайбай продукташ дукхагIа хилийтара уйла еш а, е терко еш а вац колхоза председатель н. Дзиабаев.

Парте райкома викал н. Шатаев ферме венача хана хьайбашта силос а юллар жом а лора, во кхоаб ала йиш яцар уж. Цудухьа 5 деннеи буси 400 килограммага кхоачаш шура совъяьлар. Из дIа ма ваххе а ше хьалха хиннача бесса хилар гIулакх, шура 316 килограммага кхаччалца кIезигьелар. Дояркай лерттIа болх бе торо хургйолаш хьалаш кийчдаьдац колхоза правлене. Царга дац тIолгаш, сапа, кулгех хьекха гата, санитарни аптечка, иштта кхы мел эшараш а. Цудухьа доахана шамарч дила вIаштIехьдалац цар. Ветеринарни фельдшера Антонова бе-башха боацаш лелабу из болх а.

Доахан латтача цхьаннахьа хьайш а дац, доакъар льатта Iо а дехкаш дукхагIа дар доаду.

Хьайбай помещенешта ремонт яра болх а чIоагIа во лел колхозе. Май бетта ремонт е болабенна бале а, хIанз 50 процент мара помещенешта ремонт яьяц. Массехк бетта цу ферме хилац н. Дзиабаеви партийни организаце секретарь н. Хутуеви. Ферме беш цхьаккха агитационни болх а бац.

З. ЦИЦИЕВА, Х. МУДАЕВА, М. ДАУДОВА, дояркаш.

Ладувгiа радиога

11 ноябре: 7.30 — «Грозненский рабочий» газета обзор; 7.40 — ашарий антракт; 7.45 — хоамаши передачай программеи; 8.10 — «Ленинан некъ» газета обзор; 8.20 — «Сердало» газета обзор; 8.30 — Паганини оркестраца чIондарга лаьрхIа концерт; 16.00 — радиои телевизионнии передачай программа; 16.05 — Пионераштеи школьникаштеи передача (эрсий меттала); 16.25 — «ПаьтIамат» — радиопостановка (нохчий меттала); 17.22 — ашараш. 18.15— литературни передача (эрсий меттала); 18.30 — радиоладувгIархой заявках концерт.

УКВ: 10.00 — эстрадни оркестра концерт; 10.23 — «Ломоносова къонал» — радиоспектакль; 11.19 — Сакъердаме концерт. «Иллеши, халхара ашараши, юмори»; 19.00 — «СалаIара сахьате»—концерт; 19.48— нохч-гIалгIай ашараш; 20.28 Э. Аррои, Л. Нормети. «Юрри Румм» — яхача опереттай монтаж.

ТЕЛЕВИДЕНИ

12.00—«Къона ленинец»—телевизионни журнал; 12.20—«Дошо дIоагIилг» — художественни фильм (бераша дехарца); 18.00—передачай программа; 18.05—доазол арахьарча гIулакхий хьакъехьа комментатора къамаьл; 18.20 — киножурнал; 18.30— «Совлен рюмка» — документальни фильм; 18.45 — СПОРТ КIИРАХ. Обозрени; 18.50 — передачай программа; 18.55 — «Профессор Мамлок» — «художественни фильм»; 20.30 — «Хьоца цхьана» — документальни фильм.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерахча кинотеатре.

Йоккха зал — **«Грешница».**
Долалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.
ЗIамига зал № 1 — **«Грешница»**
Долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30, 10.30.
ЗIамига зал № 2 — **«ВорхI нянька»**
Долалу: 1, 3, 5, 7, 9.
ЗIамига зал № 3. — **«Грешница».**
Долалу: 1.30, 3.30, 5.30, 7.30, 9.30.

«Родина» яхача кинотеатре

Берий сеанс —**«Мультипликационни фильмай сборник»**
Долалу: 9.
«Грешница»
Долалу: 10.45, 12.30, 2.15, 4, 5.45, 7.30, 9.15.
ДIаьхдаь сеанс—**«Батумски ботанически беш».**
Долалу: 9.15.
12-гIча ноябре денз **«Гусарская баллада».**

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦIеча фронтовиккий улица, 15, **Телефонаш:** редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48, партийни вахареи, экономикан, письмойн отделий — 2-25-72; корректорске — 2-30-91;

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.

1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3.

Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ05166 Заказ № 6011

Лоаман даьгIенашка...

Ткъаь диъ шу мара дац цун, хIаьта а наькъаш дехкара дика опыт йолаш инженер ва из. Шиш совгIа ха я Шаповаленко Владимир наькъаш дехкийташ вола.

1960 шера Саратовски политехнически институт йистеякхачул тIехьагIа вай республике вера къона инженер. Укхаза из хьожавир Курчалойра Саьсана бода автомобилий никь буллача. Геттара бехктокхаме болх бар соахка цунна тIабиллар а. Рошни-чу яхача юртара ГаланчIож лоаман даьгIенашка бода никъ буллилга. Бокъонца инженер хилара экзамен дIаялара хьисапе бар из болх Владимир Михайловича.

Листа хьу а ягIаш, доккхий ораш а долаш йолча халача моттиге гIолла 30 километр бIаьха тIо-никъ билла баьлар. Толамца дIаелар хьалхара экзамен.

Укх шера а никъ буллийташ ва къона инженер.

Халеи бехктокхамеи я Владимир Михайловича професси, хIаьта а ший болх дукха беза цунна, безам беннаб цунах. Цун дикагIа йола оамал я халагIча, эггара дукхагIа эшача хила гIертилга.

Геттара Iуйрийна дIадолалу къоначa инженера балха ди. Никъ буллача дIавахале дуккха хьалхагIа, массаза а санна дукха гIулакхаш хул цун: хьаэца еза инструмент, шийна малагIа механизмаш, транспорт хьожаяьй ха деза. Цу хIамашка хьежжа шо-шоай моттигашка дIанийсбе беза болхлой.

Къаьстта чIоагIа терко ю В. Шаповаленкос хьадеш дола балхаш дика хилийтара. Дукха ха йоаццаш цун № 2 йолча участке, ерригача наькъаш дехкача управлене а санна, яхь яьржар производства культура лакхъяр, материалаш нормахчул кIезигагIа дIаахийтар, балха дикал лакхъяр, даь даьнна балхаш дикеи тIехдикеи хилийтар духьа.

Дика могабеш бувц Владимир Михайловича шийца балха боахка нах.

— Ер ва из, бульдозерист, — дошо кулгаш дола мастер, РСФСР автомобильни транспортои тIо-наькъийи болхлой социалистически яхьера отличник Ковгут Виктор Карпович, бокъонца йовз цунна наькъаш дехка техника, майрра лелаю бульдозер. Цул тIехьавусаш вац скреперист вола Хасуев Салман а — ший гIулакха говзанч ва из. МоллагIча хьалашка тIехдика кхоачашду цо лаьттанцара балхаш. Кхетамца вIаштIехьбоаккх шоай болх бригадираша Я. Хаджиева, Х. Эскендирова, болхлоша С. Эльзуркаева, М. Ибрагимова, дуккхача кхычар а.

Къона инженер массаза а болхлошца хул. ХIара болхлочоа фу дуларгда ховча цо болх дикагIа булургболча а баьча балхах пайда дукхагIа баргболча а тайпара дIанийсбу болхлой. Барттайна а шоай гIулакх дукха дезаш а болча болхлоех вIашагIтехай Владимир Михайловича ший коллектив. Даим наха юкъе а царна керте а хулга, дикача гIулакхашца шийгара хьокхам а телаш, уж шийна тIехьабоахилга — иштта я цун балха принцип. Болхлошца къамаьл де, цIагIа уж мишта бах хьажа, царна хьаштдолча хаттараштa жоп дала ха корайоагIа В. Шаповаленкона. Цудухьа болх дикагIа бу наха. МоллагIа шоашта тIадилла гIулакх ханнахьа кхоачашде гIерт укхаза хIаравар, хIаьта нагахьа санна шийна тIадилла гIулакх кхоачаш ца дулуш моллагIа болхло висача, цунна новкъостал де болх новкъостий. Дика къахьийгад укх шера хьалхарча ийс бетта цу участкерча болхлоша — 104 процент кхоачашъяьй 9 бетта план.

У. ГАГИЕВ,
Нохч-ГIалгIай АССР наькъаш дехкача управлене воккхагIа вола инженер.